

Kern 228(1-33)

DISSERTATIO SOLLEMNIS MEDICA

33

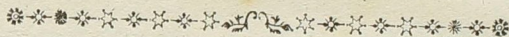
DE
MORBO ARTICVLARI

SPECIATIM

VENEREO

PRAESERTIM DE ARTHRITICA QVADAM

FELICITER SANATA

QVAM

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA

AUCTORITATE

PRO RITE CONSEQUENDA

DOCTORIS MEDICINAE DIGNITATE

PUBLICAE DISQVISIONI

SUBMITTIT

AUCTOR

IOANNES LVDOVICVS DAVIDES

HERZOG

GOSLARIENSIS.

A. R. S. CIOIOCCCLXVIII. D. XX. SEPTEMBRIS.

HELMSTADII

EX TYPOGRAPHEO ACADEMICO VIDVAE

SCHNORRIAE

H. Prof. Keme

PERILLVSTRIBVS
AC GENEROSISSIMIS
VIRIS
REGIO - ELECTORALIS ET DVCALIS
BRVNOVICO - LVNEBVRGICI COLLEGII
QVOD REM METALLICAM CVRAT
DIRECTORIBVS AC VICE-DIRECTORIBVS

PATRONIS SVIS SANCTE OBSERVANDIS

HANC DISSERTATIONEM ACADEMICAM

P I A M E N T E

D' D

AVCTOR

IOANNES LYDOVICVS DAVIDES HERZOG

VIRI PERILLVSTRES

Cogitanti mihi atque animo pen-
sitanti, quibus maxime nomini-
bus praeponendis opellae huic
academicae, quam edo, vel parare prae-
fidium, vel gratiam conciliare queam,
vix

vix alia mihi occurrunt, quam VESTRA,
VIRI PERILLVSTRES, nomina, quibus
inscriptum et dedicatum hoc, quidquid est,
operis malim. Iam pridem enim ea in VO-
BIS veneror et illustria doctrinae virtutum-
que ornamenta, et eximia in rem ciuilem
et litterariam merita, vt summopere cu-
piam, quam adhuc animo et conscientia
continui, pietatem publico aliquo testari
documento. Soletis, quae haud postrema
laudum VESTRARVM pars est, bonarum ar-
tium studia et omnem doctrinam libera-
lem VESTRO ornare et tueri fauore; quod
mihi magnam fiduciam iniicit, ut sperem,
nec improbatum iri, quod VOBIS offero,
tenue munusculum, et quaecumque hoc
doctrinae experimentum nonnullam a VO-
BIS gratiam initurum. Praecipue vero ad
officium VOBIS exhibendum me hortatur
propensa VESTRA erga Parentem meum vo-
lun-

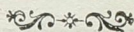
luntas, quam multis documentis, variisque in eum collatis beneficiis constare voluistis. His quasi signum aliquod mihi sublatum esse video, ut nihil antiquius habere debeam, quam mea VOBIS approbare studia, et praestitam Parenti meo benevolentiam omni officio retinere

Et quidem paterno exemplo excitatus iis ipsis me addixi studiis, atque iis in rebus adhuc operam collocaui, quibus VOS, VIRI PERILLVSTRES, pro eminentium munerum ratione, singularem curam adhibere, praesidiumque VESTRVM praestare soletis. Iamque confecto studiorum cursu academico id ago, ut futuris me muneribus parem, et, quam doctrinae facultatem comparare per ingenii mei tenuitatem licuit, ad ciuium meorum vsus conferam. Cui consilio nec successus defuturos esse spero, si
qua-

qualescumque conatus meos non displicere
VOBIS, et iudicio, fauore, patrocinio VE-
STRO subleuari ornarique sentiam. Quare,
quod reliquum est, VOBIS, VIRI PER-
ILLVSTRES, opusculum hoc, quod pro
adipiscendis in Medicina honoribus publice
defendendum scripsi, qua par est, animi
reuerentia dico, meque ipsum simul in cli-
entelam VESTRAM trado, Deum immorta-
lem precatus, vt VOS quam diutissime fal-
uos, atque omnibus, quae mortalis condi-
cio recipit, bonis cumulos ad seram aeta-
tem praestet, et curis laboribusque VE S-
TRIS, pro bono rei publicae susceptis, pro-
speros successus et sinceræ felicitatis prae-
mia largiatur. Dabam in Academia Iulia
Carolina d. xx. Sept. MDCCCLXVIII.

DE
DISPUTATIONIS ARGUMENTO
GENERATI M.

§. I.

QVAERENTI mihi et meditati de materia disputationis meae sollemnis praecipue *morbis articularis* occurrit, quem Graeci *ἀρθριδα* nominant, morbus multo frequentissimus. Contigit mihi, ut Berolini pridem multitudinem hoc morbo confectorum viderem, et institutis summorum medicorum abundarem, quibus et causas eius morbi scitius dignoscere,

A

scere,

scere, et pro caussarum diuersitate suam cuique artuum dolori medendi rationem accommodare didici. Accidit deinde, vt femina quaedam auxilium peteret, annos duo amplius articulorum doloribus misere vexata, varios experta medicos, a plurimis tandem desperata. Hanc ego quum exciperem, institutis ductus Berolinensium caussam nullam aliam esse intellexi, quam veneream, quae vtique remediis non expugnari passa est antea adhibitis. Suppeditata autem alia medicina aduersus venereum vitium propria, articulorum dolores modo vix consolabiles eiecti, atque femina adeo feliciter conualuit. Liceat mihi, quum iam Academicorum more specimen dandum palam sit, casum eum, qui mihi obtigit et in primis arridet, nimirum de femina articulorum doloribus male adfecta recteque sanata, publice recensere, atque quae mihi quidem de grauissimo illo ac pertinaci morbo, qua femina correpta fuit, generatim dicenda videntur, insuper exponere.

§. II.

FREQUENTISSIMAM *de Sterilitate*, vehementissimamque morbi huius vim esse, et a tantum non omnibus insanabilem plerumque, vel qui curationem aegre saltem admittat, censei, haec qui nesciat fore arbitror neminem. Sed quid mirum, a-
crem

crem et difficillimum sanatu duci morbum, cuius
 causa non aperte cernitur, saepius ignoratur, ple-
 rumque ex praecipiti iudicio falsissima causa pro
 vera habetur? Quot articulorum dolorum fontes?
 Quot formae? Unde tot artuum morbi species, sua
 cuique speciei natura, causae, symptomata, ve-
 reque eam eradicandi remedia. Quid ad leuandos
 articulorum dolores medicamenta, qui ex venere
 orti sunt, vel cataplasma refrigerans, si artuum
 dolor ex malo mercurialium usu? Quid ad curatio-
 nem medicamentum temperans vel discutiens, si
 causa venerea fuerit? Equidem Berolini obseruavi,
 huius morbi scaturiginem ut plurimum ex praua
 venere fuisse, ubi ab aliis alia morbi sedes vendita-
 batur; immo obseruavi, opinione citius curatos esse
 atque sanos redditos aegrotos; medicamentorum
 usu, quae in lue venerea dari solent.

§. III.

NON dubito, quin ea causa propter ea me-
 dicum saepe fugiat, quod aegrotos suos arguere
 eius vix suspiciose liceat, ipse vero aegrotans stu-
 dio dissimulet, haud opportuno celans pudore,
 quae morbum non genuisse arbitratur. Quo pacto
 medicus male elusus scientia alioqui praestantissi-
 mus medicinam praebere poterit minus aptam. Es-
 set omnino, quod, etsi sint vera, *Φιλοσοφημενα*

A 2

tamen

tamen non admodum minuta videantur, quae iam persequor, nisi communis fere usus eadem illa testaretur. Atque idem ipse nuper expertus sum de arthritica, mirum quantum omnibus extorta membrum fractaque, cuius mentionem ad praesens facere adgredior.

§. IV.

FEMINA quaedam annos nata plus minus xxxv., natura sanguineo-cholerica, partibus alterius extremitatis inferioris, quam longa haec est, distortissimis, retro annis, quod quidem senserit, morbum experta nullum. Biennium amplius fuit, ex quo articulorum vitio pedibus non valuit, acerrimis cruciatibus spasticis grauter diuulsa, qui quidem a pollice laevi pedis ad feminis coxam subinde pergebant, interdum etiam in alias corporis partes vagantes, sub nocte vehementius ingrauescentes, iterum iterumque per aliquot dies remissi, interiecto vero spatio redeuntes cum temperatae febris vicissitudine. In adfectis corporis partibus tumor ac rubor et hic atque illic nodi cernebantur. Praeter ea in capite varii tumores accesserunt, quos dolores subsequuti diri osteocopi. Nulla insuper cibi appetentia, nullus saepe somnus, inquietas perpetua, corpus mirum in modum emaceratum et plane tabescens.

§. V.

§. V.

SED corpusculum feminae ceteroquin haud
perpeffitium acerbissimisque articularum tormentis
excarnificatum non simplici fortuna conflictabatur:
verum undique ea fere pressa, exhausta et fracta.
Quippe cui nescio quo pacto attenuatae res adeo
angusta domi, vt ab omni prope fortuna derelicta
ipsa se vix tolerare posse videretur. Id quod non
solum contra commoda curationis stetit, sed et
obstitit, quo minus medicamentis *efficacioribus*,
quae sumtuosa erant, in pristinam restitui sanitatem
posset. Inclinatis rebus omnibus victus, quem pa-
rere vix suppetebat, aridus fuit, parcus, medelae
parum conducens. Quum per morbi indicia, tum
per hanc feminae condicionem ariolari licuit, quod
me non fefellit; vitium tandem latere venereum fe-
mina, etsi aegre, ingenue tamen confessã est. Quo fa-
cto ex sententia prospere mihi curatio cessit, vt aegra
adhibitis medicamentis aduersus hoc malum pro-
priis tandem e morbi crudelitate emerferit integra.
Id quod antea vero pudore tenebat, prae se ferre
femina, se pudice primum quidem, parce ac du-
riter vitam egisse, ex quo fatum se demerferit; at
ita, vt ingenium omnium hominum a labore procli-
ue est ad libidinem, post, quam amans accessit, pre-
tium pollicens vnus et item alter, accepisse se con-
dicionem, deinde quaestum ocepisse, ludificari se
passam ac vitari.

§. VI.

ABHINC tres annos maximo se terrore percussam menstruas ait fluxiones amisisse, quas actatis anno duodeuicesimo primum senserit, neque verò ex hoc tempore fluxionem suggestam esse unquam. Quod autem vitium venereum maxime testabatur, ulcera fuerant, quibus pudenda scaturiunt ante, quam graui articularum morbo adfecta est femina. Haec vero, quod comperi, peruersa ratione sanata non ita multo post dolores exceperunt articularum asperrimi.

§. VII.

Ex memoratis luculenter apparet, dolores, quos femina perpeffa est, spasticos fuisse, ex vitio venereo male curato subortos; aegrotantem vero articulari morbo confectam. Hoc enim signa produunt singula, idemque istud efficientia remedium, quae adhibita sunt, euidenter confirmat. Id quod vberius praeter ea atque enodatus patefcet, si symptomata, quae obseruaui, cum peculiari articularis morbi natura, quae scilicet ex venereo vitio proficiscitur, subtilius comparata fuerint, et si meam medendi rationem ordine recensuero. Explanare hoc argumentum adgredior, enucleando

SECTIONE I. ARTICVLAREM VENEREVV
MORBVM GENERATIM.

SECT.

SECT. II. AEGROTANTIS MEMORATAE CV-
RATIONEM SPECIATIM.

III. MERCVRII VIM, EFFECTRICEM SANA-
TIONIS IN ARTHRITICA VENEREA,
QVATENVS QVVM EX NATVRA
SVA, TVM PRAECIPVIS NONNVL-
LIS OBSERVATIONIBVS LVCIDI-
VS DEMONSTRARI POSSE VIDE-
TVR.

SECTIO I.

DE

MORBO ARTICVLARI GENERATIM

SPECIATIMQVE

VENEREO.

§. VIII.

SI in articulo humani corporis 1.) membro
quidem *extrinsecus non laeso*, aut vulnerato, 2.) ini-
tio tacitus oboritur *dolor*, mox acerbis euadens,
punctim caesimque feriens distendensque, perinde
ac si aperire cutem et egredi formicae vel vermina
molirentur, 3.) *media nocte* vehementior; ex quo
non ita multo post 4.) *tumor* subinde subsequitur,
cum 5.) *rubore* quopiam, ideoque 6.) *calore* extra-
ordinario conspicuus; si dolor ille paucorum die-
rum

rum spatio interiecto 7.) cum *ardore* offensae partis modo discedere modo accedere, atque adeo 8.) quasi *certum* quemquam *circuitum* accipere videatur; id quod 9.) aegram *partem minus mobilem* reddat ac ligamenta *rigidet*; 10.) *pulsus* vero non naturaliter ordinatus, sed ictus non nihil incitatos, quales fere in febre obseruabiles sunt, prodat, immo vero breui post tempore ingrauescente articuli dolore spastico 11.) *febris* commotiones notabiliter euadant, quas 12.) *inquietas* excipit, 13.) etiam *nocturna*; atque dolor 14.) vel *plures* simul adficiat articulorum iuncturas, 15.) vel in *vna* tantum parte *persistat*, vbi non numquam accidit, vt 16.) *nodi* concreti cernantur creatae similes; 17.) *urina* initio pallida, tenuis, *aqueosa*; adhaec aeger, 18.) quem *pandiculari* saepius videmus, 19.) *nullo* in carne, *in musculis* doloris sensu angatur, *neque vero* ceterum, si 20.) ab *anxietate* aliqua, itemque 21.) *lassitudine* et *torpore* solito grauiori discessero, 22.) *male ipsi* sit; quae si ita vna fuerint, *articulari morbo* laborare aegrotans dicitur, eoque nulla alia consociato infirma valetudine.

§. VIII.

FACILI negotio ex dictis *Φαγομενοις* intelligens quisque efficiet, *nocturnam morbi* huius *excandescentiam* criterium eiusdem haud peculiare, vel quod alii valetudinis grauitati non aequae contingat

tingat, esse. Aër enim sub noctem diurno quum solito frigidior, atque magis adeo humidus euadat; cutis paullatim constringitur, certe meatus cuticulares non tantum patent, quantum si cum calidiorè iterum commutatur frigidus aër, minusque idonei deducendae minutatim vel per sudorem emittendae inuisae et detritae corpori materiae existunt. Ex humoribus vero, qui expeditiores exitus non inueniunt, continenter adfluentibus materia morbi crebra incrementa capit, eiusque indoles cum symptomatibus accessiones. Suppressa transpiratio quantum malorum arthriticis inferat, indicium docet accessionis morbi, quum in pedibus, in manibus cet. siccitas animaduertitur in homine, cuius partes alias exhalare sudorem solebant. Mutata nocte aëris temperies respirationem quoque mutat: vbi ore haustus aër, quo frigidior est, eo validius in vesiculis pulmonum calore corporis naturali expanditur, et crassitudine sua ac grauitate potiori vascula premit; vnde haec humoribus aduectis transitum quodam modo negent, sanguis vero retardatus admista aëria materia crassa et humida liquores reddat spissiores necesse est. Has sanguinis in pulmonibus remoras *anxietatem* non posse non parere facile intelligitur. Quid enim ANXIETAS, nisi sensus impedimenti sanguinis per pulmones deuehendi? Neque tamen

B

ab

ab his solis anxietas oboritur arthriticorum, verum augetur tantum nocturna. Spasmi frequentissimi acerbissimi que in turgido membro vasa constringunt, reditum sanguinis impediunt; quo facto *συστολης και διαστολης* vicissitudo variatur, sanguis a superioribus partibus accelerat, motu solito maiori calidior, cui a dextro cordis ventriculo in pulmones reduci iam ab aëria materia refrigerando haustus ordinario modo oris spiritus tam subito non par est. Hinc impedimenta sanguinis per pulmones commode deuehendi, quorum sensus est anxietas.

§. X.

Ex dolore vero vehementi de nocte mirum quantum crescente *inquietem*, praecipue *nocturnam*, esse facile intelligitur. *Nervorum imbecillitas* in corpore, quod ceteroqui non nisi sanum est, §. viii. num. 22.) vel a sanguinis abundantia, vel a nervorum motibus admodum spasticis, vel ab utrisque ortum trahit. In morbo autem articulari, ubi dolores sentiuntur, ex descriptione *signi 2.*) spastici maximi, quorum sensu aegroti corpus insigniter agitur, infirmitas nervorum quum ex agitatione, quam naturaliter consequitur, tum a causa dolorum, quae tumorem creare, febrem excitare, articulos rigidare, non numquam nodos producere valet, cet. proficisci poterit. Sed *lassitudo*,

do, torpor, pandiculatio, idemque *urinae* indicia haud signa valetudini artuum propria vel idiopathica sunt, verum aliis etiam morbis communia quam plurimis.

§. XI.

AT vero spastici dolores, et quae hos proxime subsequuntur, *tumor* ac *calor* in offenso membro, *ardor* et *febris* signa sunt naturalia, demonstratiua, articulari morbo propria. Sed quaenam est dolores, quales §. VIII. descripti sunt, efficiens causa? Quum corpus *extrinsecus non laesum* neque vulneratum sit, principium doloris in ipso corpore, vel in solidis partibus, vel in fluidis, vel in vtrisque quidem, lateat necesse est. Scrutanti originem morbi sedes mali memorabilis esto. Sed hanc neque musculi vlli in carnis partibus, §. VIII. num. 19.) neque vlla alia corporis pars, nisi articuli referunt. Quum itaque non musculi, quicumque sunt, doleant, immo tumor ac rubor cum calore extraordinario saepiusque ardore cernantur, dolor iste non sensus est spasmorum in musculo ex varie crassa ac glutinosa lymphâ seu *ρευματισμος*: quum deinde febris motus proxime sequantur, neque in aliis, quam articulationis partibus sese exserat morbus; neque iste sensus est tensionis membranarum, quae intus extraque circa ossa sunt, seu non est *ve-*

nereus artuum dolor: verum in ligamentis ille articu-
 lorum sedet, aut in membratura mobili, διαρ-
 θρωσι, hinc in iunctura acetabuli, ἐναρθρωσι,
 vel in ex. gr. scapulae iunctura, ἀρθρωδια, vel in
 iunctura tractatoria, ex. gr. cubiti, in γιγγλυμω
 et angulari et laterali et orbiculari, τροχοειδει,
 vel in anomala ex. gr. ossium carpi, ἀμφιαρθρωσι;
 aut in commissura haud mobili, συναρθρωσι,
 et in sutura, et in harmonia, et cunei forma, in
 γομφωσι, vt in doloribus dentium maxillarum al-
 ueolis per γομφωσιν innexis, in ὀδονταγχα. Ve-
 rum enim vero non numquam reliqua etiam, quae
 suam ossibus sedem conciliant, συμφυσεις,
 adfcit, quum ossificationis, vti vocantur, tum ar-
 ticationis; deprehenditurque in cartilagine, in
 συγχονδρωσι, ex. gr. in γλωσσοαγχα, vbi bicor-
 ne os patitur; vel proprie in ligamentis, in
 συνδεσμωσι, vel etiam in musculis, συσσαρκωσι,
 vel in tendinum συντεσμωσι, tandemque in mem-
 branarum συνυμενσι; generatim in naturaliter
 concreta ossium coniunctione, seu in ARTICVLIS,
 ossiumque συνδεσι. In ligamentis vero istis fi-
 brae elasticae sunt, neruofae, quibus natura sen-
 sum dedit, et carpum formantes et tarsum, eae-
 que membranae περιχονδριω, tendinibus eorum-
 que

que vaginulis, ἀπονευρωθεσι, glandulisque liquorem articulis suggerentibus modice crassum, coniunctae; praeter ea ibi ora ossium, organorum subtilissima vasa sanguifera itemque lymphatica. Aut itaque in ossibus vel in adiacentibus solidis partibus haereat, oportet, quod dolorem inurit, aut in fluidis, glandularum in primis ab HAVER-SIO nominatarum. " Hae glandulae vinguinosum
,, fecernunt humorem, qui oleo medullari com-
,, mixtus articulos laeuigat, lubricatque, ad faci-
,, lem motum aptos reddit, et aduersus ardorem
,, et ariditatem ex attritu orituram, defendit.
,, Tunica comprehendens glandulas sub ligamentis
,, haeret, et laxa est et quam plurimis vasculis pi-
,, cta conspicitur. Hae partes, quum neruis sen-
,, tientibus instructae sint, dolent, si tam solida,
,, quam fluida, illuc confluentia, adfecta sunt,
,, et humores partim copia sua, partim peruersa
,, indole particulisque peregrinis solidas fibras pre-
,, munt, irritant, pungunt, atque ad spasmos sol-
,, licitant. Qua ratione HIPPOCRATES iam di-
,, xit, in libro *de loc. in hom.* sectione XIV: *mucus*
,, *sive humidum articularum natiuum ubi male ha-*
,, *bet, male habent articuli; ubi vero purum est, seu*
,, *bene habet, et ipsi articuli sani sunt.* " *

B 3

§. XII.

*) KOERBER de arthritide, p. 5.

§. XII.

IN fluidis autem istis lympha primaria, et quae a medicis obseruata maxime est, acrimonia. Ductus humorum enim pituitosorum quacumque ratione labefactati si forte retineant repentem intus liquorem, mox acres humores suggerunt, qui multa corporis acrimonia ceteroquin adaucti lympham facile coagulant, et materiam morbi praebent. Quibus positis causa morbi proxima lympha in glandulis articuli coagulata, hinc serum varie crassum, glutinosum, terreis particulis grauidum, acre, falsuginosum, exedendi vim habens insignem, circa articulos impeditum. Quae quidem materia vasa vicina comprimit, manantem sanguinem retardat, neruulos iuncturae vellicat, quorum sensus *dolor artuum est*, qui eo magis adfliget, quo vehementior acrimonia, quo fusior eius in articulo abundantia. Fac ita esse, consequetur inde, non Rhenanum modo vinum, quod, vti experimentis constat, lympham coagulare facillime potest, verum generatim id omne morbo articulari materiam large suggerere, quod acoris multum habet, in humoribus corporis, per quos pedetentim transit, in depascens vel falsuginosum demum serum degenerantis.

§. XIII.

MINIME tamen *acrimonia* ea purum acidum esse

esse poterit, quippe quod humoribus hominis non inest. Acrimonia ea reliquos arthriticae materiae proprietates superat omnes, quem ad modum SYDENHAMVS obseruauit. * Perquam austerum vero hoc acidum esse HAVERVS primum demonstra- uit. Aperte autem idem acidi arthriticorum sudores indicant, ructus vomitusque acidi, alui duri- tia, cet. Praeter ea non experimentis solum constat, serum istud tartari salem sapere, sed *tartaro* scaterere vsus etiam comprobare videtur. Vinorum enim tartaro abundantium valde bibaces, plurimi in hunc morbum delabuntur. Ea vero, de qua §. XII. dixi, *exedendi vis* experimentis lucide comproba- tur. Etenim humor, si quis vesicatoria, vt di- cunt, arte ex arthritico exfugatur, depascendi ro- dendique vim adhuc exferit.

§. XIII.

ALCALI tandem quodpiam arthriticae ma- teriae inesse multa experientia demonstrauit quon- dam IO. COLBATCH, medicus Londinensis, qui hac de re contra TVTHILLVM etiam subtiliter di- sputat, abs quo experimenta a COLBATCHIO in- stituta vapulabant. Miscuit ille sero arthritici so- lutionem sirupi violarum. Quo factò caeruleus co- lor non cum rubro, sed cum viridi commutari coe- pit.

*) Tractat. de podagra, arthriticis specie, p. 559.

pit. Accedunt alia eiusdem auctoris argumenta, quae quum ex natura nodorum arthritici, qui plurimo alcali scatent, tum ex chemica experientia promittit, cuius ope inuenit, abundantiam alcali in arthritici sanguine ad alcali in sani hominis sanguine rationem habere, vt 3: 2. * Adhaec inuisus corpori sal alcali volatilis ex contagio colligitur, utpote quo variae articularis morbi species contactu hinc atque illinc longe vagantur. Ex. gr. in podagra; de quo exemplum in commentariis perillustri van SWIETEN relatum legimus ** Id quod non KAAV *** solum, et BOYLE, † quos laudat perill. van SWIETEN, sed ante hos iam BLANCARDVS †† confirmant. Canis podagra laboranti ad pedes dormit. Aeger doloribus maximis cruciatus atque modo adeo lamentatus, vt mori praeoptaret, quam diutius ferre dolores, mox vacuitatem doloris ex improviso nactus canem videt in gyros versum, valde latrantem, gementem eiulantemque vehementer. Ipse a podagra liber; canem vero morbus inuaserat.

§. XV.

*) *Acta Erudit.* anni MDCCCLXXXVIII. p. 525 - 528.

**) *Tomo III.* p. 298.

***) *De Perspirat. dicta Hippocrat.* p. 216, 217.

†) *De Util. Phil. experim.* p. 291.

††) *In Collect. medic. Cent. VII. Obs.* 56.

§. XV.

ACRIMONIA quidem itemque alcali in fano quoque corpore est: at primum non tanta copia, quanta in arthritico. Deinde acria illa in minutissimis corporis ramulis exitum facile inueniunt, et transpirationis auxilio SANCTORII diligentia cognitae corpore expelluntur. Porro si forte quantitas eorum nimis increuerit, id quod ex acrium ciborum usu frequentiori contingere potest, eximio naturae beneficio fitis perurit, saepius adhortans, ut expleatur. Optime vero ea fitis multa aquosa potione fatiatur; qua hausta acre abluitur, et per solitas vias eiicitur. Atque haec causam docent, quare vrina arthriticorum pallida, tenuis, aquosa, §. VIII. num. 17., cernatur. Colligitur nempe hinc, acrimoniam multam adhuc in corpore haerere, quae non secernitur: namque si flaua vrina vel rubra, plurimum noxiae illius et asperae materiae decedit. Tota denique sanguinis indoles in arthritico tali acrimonia infecto ab ea diuersa maxime est, quae in sano corpore existit. Constat enim, eductum venis arthritici sanguinem admodum tenacem esse, in superficie crustam chylosam habere satis crassam, quae cruorem obscuriorem instar solidae tunicae tegit, tum *Φλογισμον*, cruorem tamen, seu rubrae sanguinis materiae copiam, solito minorem, sero abundante, eoque abundante largius, quo magis in-

C

uete-

veteratus est morbus; quid? quod viride ferum et subfalsum, pars rubra nigricans apprehenditur.

§. XVI.

VLTERIVS progrediendum disquirendumque est, qua ratione gigni talis tantaque acrimonia in corpore possit. Quidquid in corpore humano vel succi vel liquoris est, id omne a sanguine manat et ab ingestis, a quibus sanguis alitur. Sed vt satis elaboretur perficiaturque sanguis, et corpus nutrimenta accipiat salutaria, tria requiruntur. *Primum* salubrium ciborum vsus; *deinde* iusta in corpore concoctio; inoffensus *denique* chyli inde facti per totum corpus fluxus, vt in singulas partes deuehi nutritius succus possit, et vndique bene distribui. In *hoc*, *istò* atque *illo* vitium latere potest, quod discernendis praesertim tenuissimis humoribus obest. Tenuissima vero non satis elaborata fluida minutissima vasa aegre transmittunt. Quo maius, quo diuturnius in corpore vitium est, eo plura fluida degenerant, hic illic accumulatur, et dum impedito transitu longius retardantur, redduntur acria, minus mobilia, quae tandem ad hunc vel illum locum delata morbum pariunt. Commodè AEGINETA: *

*) Quando enim altrix facultas labefactata fuerit (ἡ
 **) *ἄσπεκτη δύναμις ἀτονείη*) ob ciborum copiam
 am

*) Libro III. de re medica, cap. 78.

„ am, ex qua cruditates contingunt, humor ab-
 „ undans in quamcumque articulationem, quae
 „ antea debilior fuerat, se conferet, et distendens
 „ colligantes nervos, dolorem faciet. „ Debili-
 tatis in corpore iustae concoctionis viribus, liquo-
 res corporis adeo corrupti, radicalis feminis pro-
 liferi materiae, vt BOERHAVIUS ait, hinc se in-
 nectunt clanculum, vt malum hoc artuum integri-
 tati inimicissimum etiam, id quod vsus docet, here-
 ditarium euadat.

§. XVII.

QVIBVS expositis ne esse quidem videatur,
 quod in disquirenda refutandaque eorum sententia
 magnopere verser, quibus in solidis partibus, iisque
 solis, fons articularis morbi esse posse forte vide-
 retur. Refellendae sententiae ei vnicum argumen-
 tum sufficiet. Fac amputari membrum dolens; si
 in solidis lateat caussa, nonne sublata caussa effe-
 ctum tolli oportet? Dolores itaque artuum cessa-
 bunt? In membro abscisso quidem: at vero ge-
 neratim minime. Breui post tempore aliud vexabunt
 membrum, et faustum felixque! si vexant. Nam-
 que vsu iam exploratissimum, arthriticum dolens
 membrum casu amisisse, id quod HELMONTIVS^{*)}
 refert, morbus nihilo fecius remansit, mox de-

C 2

nuo

*) In Cap. *Volupe viuentium morbus*, p. 313-315.

nuo membrum occupans. Haud itaque solidis in-
 rit partibus scaturigo morbi, quamuis solidae inde
 rigiditatem adipiscantur, quae vasa arctiora red-
 dit, vnde malum omnino ingrauescat necesse est,
 quum transitus lymphae ceteroquin ex acrimonia
 coagulatae, ceterisque humoribus praeseptus sit.
 Si vero non in solidis caussa fuerit; certe in flui-
 dis.

§. XVIII.

ITAQUE idiopathica, et quae symptomata
 sint in articulari morbo, distinctius internosci pos-
 sunt. Quum enim proprietas IDIOPATHICA
 ipsam morbi naturam atque essentiam, SYMPTO-
 MATA vero ea, quae ex essentia morbi consequen-
 tia sunt, complectantur, caussa artuum doloris §.
 XI., seu materia, quae §. XII-XVI. descripta est,
 dum neruos articuli offendit, proprietas articularis
 morbi idiopathica est. Cetera singula, quae de
 hoc morbo vsu obseruantur, §. VIII. percensa, me-
 ra symptomata sunt.

§. XVIII.

ATQUE hac ratione definitio articularis mor-
 bi clarius illucescet, quae multifariam fieri potest.
 Definitio enim vel a caussa proxima sumitur, vel
 ab essentia morbi, vel ab adiunctis. Singula ista
 definitionum genera naturam morbi explanare pos-
 sunt,

sunt rectissime, quem ad modum ex logica doctrina cognitum. Diuersa autem iuxta se posita praecipuam conciliabunt claritatem. Definiri itaque **ARTICULARIS MORBVS** potest, quod sit spasmus in vicinis articuli partibus, quae non sunt *συμφύσεως* musculi, a materia exedente §. XII. descripta ortus. Vel ita: *articularis morbus* est sensus materiae circumiectas articuli partes exedentis. Seu est morbus, qui singula ea criteria habet, quae §. VIII. percensa sunt. Itemque: est dolens admodum aegritudo circa iuncturas articuli ex acrimonia, de qua §. XII-XVI. dictum est, seu ex coagulata lymphā, oriunda.

VICINAE articuli partes sunt, vt supra §. XI. iam dictum est, *περὶ ὅσων ὀστέων, περὶ χονδρίου*, ligamenta, tendines tendinumque vaginulae, *ἀπὸ νεύρων*, glandulae, quae mucoris glutinosi, modice crassiet, vt **CELSVS** dicit, mulsi fabricae sunt, in quibus singulis nervi, qui expandi patiuntur, horumque organorum subtilissima sanguifera vasa, itemque lymphatica.

§. XX.

CONSIDERANDA itaque secundum definitionem praecipue sunt

I. humores in arthritico impuri,
quatenus causa morbi sunt.

C 3

II. Ar-

II. Articuli partes offensae, vbi residet noxius humor maxime.

III. Spasmi inde oriundi.

§. XXI.

DE humorum vitio iam dictum quidem satis esse existimo §. XII-XVI. Austera illa acrimonia, quae in tenerrimis vasorum ramulis in membro, quod deinde tumidum fit et turgidum atque ex ea causa vitiose se habet, ex liquore naturali propter impeditum eius transgressum fecernitur, efficientiam suam primam in lympham exferet, quippe quam ea acrimonia, certe in membro eo, coagulabit. Coagulata vero lympham, quam natura expellere e corpore tendit, ea omnia efficere valet, quae de articularis morbi symptomatibus memorantur. Modum, quo materia ea vitiosa inferri in corpus possit, supra generatim indicaui, §. XVI. Tantum autem abest, ut persuaderi mihi patiar, acrimoniam eam vitiosam per totum fere corpus in omnibus ac singulis arthriticis tantam esse, quanta circa articulum quemquam accumulatur, ut existimem contra, ipsum hoc acidum non nisi in vasis articulo proximis ex liquore ibi stagnante, ex labefactatis humorum ductibus gigni posse, immo vero generari saepius, nec ex corpore illinc delabi, verum
 exin

exinde in alias corporis partes abire posse. Sed fac ita esse, vt in hoc solo membro existat exedens acidum, sequitur inde, vt, si amputetur membrum, quod causam morbi complectitur, et morbus absit. Discernendum itaque est, vtrum materia per totum corpus distributa sit, §. XVII., nec ne, §. XXI?

§. XXII.

IN PRIMIS vero de modis, quibus supra §. XVI. dixi nasci posse acrimoniam arthritici, ille memorabilis est, si, ob debiles viscerum sanguinem satis elaborandi perficiendique vires, segregandae naturaliter a chylo ac sanguine inutiles praefertimque crudiores chyli partes cum sanguinis in orbem motu ad vascula minima artuum deferuntur, ibique subsistunt et molestiam creant. Id quod etiam in ipsa articuli cuiuspiam sede, imbecillitate nervorum, itemque quum lymphae, tum sanguinis et *περὶ οστέων* aliisque vasis accidere potest, quorum papillae extremae minimae, dum non perspirare vterius liquida conglobata valent, retinent, vbi ea facile rigescere, in coagulum abire, asperitatem nancisci, atque nervos adeo infestare possunt. Praecipuum hoc in plethoricis, in quorum constitutione magnae medicorum parti prima artuum doloris origo latere videtur. Materiam talem vero, qualem sanguis testatur venis emissus §. XV., quae quasi

quasi caseosa est, vasa eo magis obstruere, tandemque in nodos excrescere cretae similes quid mirum?

Quae extrinsecus in vitium extuberat materia, per se adeo cruda existit, ut ad scribendum in tabula uti illa possimus. TEICHMEIERS * refert, se studiosum, iuuenem ab articulari morbo liberavisse, per cuius urinam incredibilis eius materiae quantitas excreta sit, quae in matella vitrea octo dierum intervallo crustam digiti auricularis crassitudine reliquit; quae exsiccata tamquam creta in tabula scribi potuit. Idem etiam BOERHAVIUS ** obtinuit, quum materiam exciperet e vertebrae arthritici exsudantem.

§. XXIII.

MEMBRUM, in quo sedes morbi, articuli sunt §. XI. et XX., quorum varii situs et condiciones §. XI. nominatim sunt descripta. Ossa, tendines, nervi, ligamenta, nodi, capsulae articulares cet., ea sunt, in quibus attentio versari debet. Etiam si vero in interstitiis atque inuisibilibus ossium foraminibus sub exitum morbi *μελιχηρα* latitare possit, et in ossium processibus topi reperiantur: ossa tamen per se sensu carent, ideoque nec doloris receptacula; neque fibrae ossium spasmorum capaces, quorum sensus articularis morbi essentia est.

§. XXIII.

*) De arthritide §. XVII.

**) Parte V. Praxeos. Lond. 1731. p. 197. Itemque *Thesi XVI: tumor tandem rumpitur et creta exit e minimis.*

§. XXIII.

ΠΕΡΙΟΣΤΕΟΣ, etsi in contactu cartilaginis articuli vtrimque desinat, a *περιχονδριω* tamen excipitur, inuisibili prope cartilaginum membranula, ab HAVERO * elegantissime depicta. Omnium subtilissima eius textura aeque atque *περιοστος* magna multitudine filamentorum, venularum, arteriarum, praesertim autem nervulorum circumfusae sunt, in quibus si rigescat subtilissimus liquor, articulum immobilem reddit: ceteroqui causa ibi propter nervos admodum irritabiles dolorum maxima. — Articulationis ligamenta in iis partibus longe copiosissima existant, quae valde in hoc morbo doloribus ardent. Ex gr. in ossibus carpi et *τα μετακαρτα, ταρτα* et in cylindraceis *τα μεταταρτα* ossibus, praecipue vero in internodiis digitorum pedis. In quibus notatu dignissima bina ligamenta sunt, in medio ossis femoris et ossis tibiae, praesertim in superiori eius superficie posita, subtus *περιχονδριω* obducta, quae maximum olim anatomiae ornamentum, primus Anatomiae Professor et Archiater Caroli V., VESALIUS ** cum primis praeclare ostendit. Quem ad modum etiam de ceteris articulationis ligamentis locuples et praestant-

*) In Osteol. nova, p. 328.

**) In corporis humani fabrica, Libr. I. p. 166. et 168.

stantissimus auctor existit, Petropolitanus ille Professor IOSIAS WEITBRECHT *, itemque qui ei par est, WALTHERVS. **

§. XXV.

PATET itaque causa vehementiae dicti morbi multo atrocissimae in situ et multitudine posita ligamentorum circa articulos, itemque in textura τὰ περιχονδρια et περιοσες †, utpote utraque membrana maxime nervosa. Sed si quis cum recentiorum Celso, IO. FERNELIO *** causam ulterius disquirat, quam ob rem gravissimo isto morbo articuli praecipue laborent, facile causam in eo inueniet, quod articuli vasis pleni minutissimis, quae accedentes humores solito spissiores §. XII. eo minus admittent, ex impulsis autem turgescunt; conglobatus humor diutius detentus intestino motu particulas oleosas subinde amittet, salia nimis agitabuntur, singulae eius partes soluentur, rursus cum paucis oleosis, terreis atque aquosis conglutinantur; quae quidem dissolvente aequae ac coniungente motu intestino fermentant, atque *acidum* producunt articulos

*) In Syndesmologia.

**) De articulis, ligamentis, et musculis. — Et qui conferri cum hoc meretur, Mr. WINSLOW, Exposition anatomique de la structure du corps humain; Tom. I. Traité des os frais, p. 259.

†) Hinc τῆς περιουσίας etiam, et *periorbitae*, uti hiulce dicunt.

*) In Pathol. Libr. VI. c. 18.

los adficiens. Prima vero huius sedes *ἀπονευρωσεις* esse videntur. Sub hoc vocabulo non tendinum latas chordas, neque membranam, qualis est in flexura cubiti a musculo bicipiti enata, quae eo nomine insignitur, verum terminum, quicumque est, intelligo, vbi tendines ossibus inferuntur. Iam vero neruulos ibi circumiectos ex rigente ibi materia spasmis originem praebere largissimam, qui neget fore arbitror neminem.

§. XXVI.

TVM vaginulae tendinum * occurrunt §. XVIII., quas excellentissimus in anatomicis scrutator, insignis VESALII et aemulus et aduersarius, BARTH. EVSTACHIUS ** maxime demonstravit. Membranacei isti tubuli tendinem suum quisque tamquam vagina gladium recondunt, in flexoribus atque extensoribus pedis admodum conspicui. Hos pinguis praecipue humor ex elaborantibus glandulis continenter defluens lubricat, quae ideo articulorum glandulae audiunt, quarum incredibilis copia, quum rubicundarum in cauo articuli, tum a pinguedine absconditarum, quarum vero maxima pars in tendinum ac ligamentorum superficie, in ossium articulorum membranis et musculorum interstitiis distributa est, quae ne microscopii quidem ope singularae

D 2

*) Περιδεσμοί.

**) In Tabulis anatomicis.

gulae sub adsp̄ctum veniunt. Ad mucum istum, quem summo naturae beneficio secernunt glandulae, synovia refertur, serum maximam partem albumen referens, quod ab acido adfuso illico coagulatur et in spissam massam commutatur. Ecce causam summe probabilem, cur lymphā, quae in iis glandulis, quarum inuentionem HAVERSIO * vulgo tribuunt, a sanguine secernitur, ab acido coagulata, causā primaria et propria doloris artuum recte dicatur. Atque ex his simul ratio elucet, quod mulsū serum istud, quod articuli iuncturis continenter adfundunt glandulae, si coaguletur, seiunctis subinde particulis aquosis in spissam massam conuertatur, quae ad cretae vel calcis naturam proxime accedit, et in cute tophos parit.

§. XXVII.

IN primariis articularis morbi momentis §. xx. sp̄smi sunt. Vel lymphā, §. xii et xxi. vel serum ex glandulis lubricum §. xxvi. ab acido coagulatum,

*) SED falso, etsi diligentia HAVERSII eas nobis cognitissimum reddiderit. Ante HAVERSIVM enim dudum a CAROLO STEPHANO Lutetiae olim Anatomico detectae fuerant; Libr. I. de *dissect. part. corp. hum.* c. 28. itemque a IAC. SYLVIO, primo illo et vero valvularum in venis inuentore, in *Isag. anatom.* L. I., a VESALIO in *Fabrica corporis hum.* L. I. p. 168. atque ANDR. LAURENTIO in *Histor. anatom.* L. VI. c. 5. iam iam laudatae,

latum, et alcalescens, §. XIII. continuo recentis sanguinis aliorumque liquorum adfluxu, quippe qui natura non interrupta pergit, ampliatur, vasa distendit, quo factō partes vasorum, fibrae, praeter naturam extenduntur; et nerui socii, tum paralleli, tum qui earum quasi *ἀνταγωνισαί* sunt, constringuntur. " Ea autem fibra contrahitur, in
 „ quam dato tempore plus liquidi neruosi aduenit,
 „ siue id a voluntate fiat, siue a causa in cerebro
 „ nata, siue a stimuli potentia in neruo ipso." *
 Fibra ita adfecta breuior redditur, partesque eius cohaerentes coguntur in propiorem mutui contactus cohaesionem, immo ad immediatam fere praesentiam, ut interualla prope omnia euanescant, id est **CONSTRINGITVR**: constricta musculum adducit, musculus tendinem cet. Pars mobilior accedit ad firmiorem, mobilis ad immobilem, cet. Distensio vero nerui et alius socii constrictio ex machinae animantis natura sese non possunt non excipere, neque arbitrium ad aliter eas determinandas valet. Namque nullus fibrae motus a fibra ea sola conficitur, sed adiunctas ac copulatas singulas considerari oportet, quae alterutri fibrae eius parti ingeneratae sunt. Inordinata ea fibrae constrictio, quae non in potestate est animantis, SPAS-

MVS

D 3

*) Perillustr. HALLERI primae lineae Physiol. §. ccccxii.

MVS dicitur. Neruorum fibra si qua constringitur, socia alia, qui est fibrarum in corpore nexus, expandatur oportet. Ergo alia alius partes, quas quasi vertebrae cohaerentes ob similitudinem, quam cum his habent, dicere ausim, vel ad cohaesionem cogit propiorem, vel dimouet naturaliter confidentes, vt vertebra mouens socias sibi cohaerentes se sequi cogat. Sic ex spasmo fibra breuior cernitur, crassior, turgida, non numquam in rugas contracta. Repugnatio vero, (*resistentia*) sociae ob superpondium virium mouentis oppido euanescit: at, quia fibrae, quae neruini liquoris efficientia est, vim instar elastici corporis habent, tam ea, quae constringendo comprimitur, quam altera, quae diducitur, propria vi sua repercutere conantur, quin tensionis causa remota vtraque repercutit, et in eandem formam redigitur, quae ipsi ante erat, quam adficeretur. Hic repercutiendi actus attractione conficitur. Nam quum in fibra pars cum parte cohaereat, et quasi vertebrarum iuncturis flexibilis sit, ita, vt vertebra altera alteri implicata sit; alia aliam distentam ad se trahit. Atque ex hac quidem causa perillustri HALLERO * ” motus muscularis omnis in retractatione fibrarum in se ipsas, ita positus esse videatur, vt fibra alterne magis contractae minusque, aliquam partem sursum re-

,, ceptae

*) IBID. §. CCCCXVII.

„ ceptae longitudinis latitudini interualli dua-
rum contractionum addat.”

§. XXVIII.

SED hinc consequitur, continens partium cohaesio quo arctior existit, eo minus partes flecti et tendi possunt. Eiusmodi minor partium fibrae tensio reddit SPASMOS MINORES. Sed quo arctius cohaerent partes, eo potius implicatae, eo plures existunt causae attractionis: ergo eo vehementius remota tensionis causa repercutietur fibra. Maior repercutiendi vehementia FORTIORES efficit SPASMOS. Hinc quo minor est spasmus, eo fortior existit. E contrario, quo rarior est partium inter se cohaesio, eo maior est flexibilitas. Maior fibrae flexibilitas MAIORIS SPASMI capax est. Sed in hac causae attractionis minores; ergo vis repercutiendi minor, SPASMVS DEBILIOR.

§. XXVIII.

QVONIAM autem lubrica fibrarum mollitudo in animante elasticam efficacitatem haud admittit, etiam si palam sit, vasorum et ipsas neruorum tunicas insignem habere elasticam vim; sequitur, vt cum HALLERO causam primam et quasi attractionis fomitem forte in neruini liquoris et influxu et directione positam esse existimemus. Ceterum allata

§. XXVIII.

§. xxviii. spasmorum differentia in diuersis animantis fibris distincte cernitur. In ἀπονευρωσεσι §. xxv., vbi fibrae proxime innexae, attractionis causae proximae; hinc spasma, etsi minores, quam in carnis fibra, tamen fortiores existunt, §. xxviii. Exemplo item sunt graciles illae fibrae, quae in fine musculorum degenerant, in tractu vltiori rigescentes, et amisso rubore splendore argenteo conspicuae, quae tandem in tendines exeunt, vix irritabiles, nulloque fere sensu, itaque ad spasmos edendos difficillime habiles. Atque in περιουσει, neque vero dubito, quin in περιχονδριω etiam, aequae ac ligamentis * spasma, quamuis minores, vehementissimi tamen, ob planitiem membranarum summe tensam: cui praesertim in ligamentis accedit, quod neruorum fibrillae nudaee in longitudinem porriguntur, admodumque explanatae ac deuinctae sunt, neque cauitates tantae coniunctis musculis intermissae, quantae in carnosa corporis parte conspiciuntur. Praeter ea in pede, itemque in manibus, osse femoris cet. maxima neruorum copia, et qui est vniuersalis neruorum animantis nexus, spasma celerius ibi sociis partibus impertiri, cum illisque communicari possunt. Quo facto, interrupta regnantium in corpore motuum aequabilitate,

*) SYDENHAMVS de podagra p. 547.

te, dissentanea spasmi motio per plurimos nervos propagatur, et uniuersum corpus, singulis partibus plus minus participantibus, patitur.

§. XXX.

MAXIMI vero spasmodorum effectus ex irritabilitate nascuntur. Irritari autem partes non nisi elasticae possunt seu tonicae. TONUS vero est vis elastica corporis extensi. Atqui re vera IRRITANTUR partes, si in illis motus excitatur tremulus. EXCITATIO est actus, per quem motus efficitur solito maior: MOTVS TREMVLVVS mihi est celerrima mutuae partium corporis tonicarum arte cohaerentium dilatationis et constrictionis vicissitudo. Quo maior est in membro fibrarum tonicarum multitudo, eo facilius pars illa irritari potest: quo pauciores illae sunt, eo difficilius irritabitur. Quo arctius compressae sunt tonicae fibrae, eo difficilior, grauior, vehementior irritabilitas: quo laxius coarctatae, eo facilior irritabilitas, debilior, non ita nullo post euanescentes. ” Haec irritabilis natura a cellulositate omnino abest, in membris, vt a cellulositate natis *debilis*, in ligamentis, tendinibusque *difficillima* reperitur, musculis vero, cordique et intestinis in primis maxima insidet, vt et diutius a morte naturam irritabilem, quam aliae corporis partes conseruent, et vehementi-

E menti-

„mentiolem exerceant, et facilius fuscitari possunt.“ * Oriundi ex irritatione in animante motus diuersae indolis contingunt. Vel enim illi in inoffensa natura cum agnatis sibi sentientibus neruis *aequabiles* sunt seu ii, qui non subito ab alienis interrumpuntur; hos *SVAVES* nominamus. Vel impeditae naturae regnantes motus sunt, quos *ACERBOS* appellamus. Irritationis ictum fibrae nerueae recipiunt, in cute quidem appulsu et frictione papillae adfectae, in interioribus partibus tunica, qua neruus quisque circumdatus est. Motus nerui inde ortus cum ipsius fluidi sui et sibi cognatorum motu ad eam cerebri sedem, in qua funiculi ex cerebri arteriis oriuntur, ad sensorium commune celeritate plane incomprehensibili defertur, vbi anima ictum recipit, exceptum percipit, et si neruorum tonus sat magnus extiterit, eundem *appercepit*, et, quatenus ad hanc apperceptionem attendit, *SENTIRE* dicitur. Sensus vehementer acerbae irritationis *DOLORE* est.

§. XXXI.

ACERBITA sea, itemque irritatio cum vtriusque sensu, pro temperaturae corporis diuersitate maxime diuersae cernuntur. In *cholericis* vasa arteriora, soliditas maior, cellulosa tela densior, musculi praealio robustiores, tonus fibrarum insignis, natu-

*) Perillustr. *HALLERI* primae lineae Physiol. §. ccccviii.

natura nervosior, cruoris copia largior, naturalis actionum celeritas; hinc irritabilitas facilis, fortior, vehemens, efficacior, durans. In *melancholico* vasa latiora, rigidiora, soliditas grandis, tarditas naturalis: irritabilitas itaque minor, difficilior, grauior, et si vehemens orta est, durans quam diutissime. In *phlegmatico* vasa angustiora, laxiora, tenuia, numerosiora, tarditas naturalis, fibrae musculares minus arctae, debiliores, copiosius in sanguine serum, cruor minor, fluida minus liquida, mucosa, viscida, glutinosa, aquosa, natura obesior, pinguior, et in sensibus externis singulis, praecipue vero in gustu, odoratu et tactu sensibilior: hinc irritabilitas facillima, debilis, copiosissima, non diuturna. In *sanguineo* vasa lata, tenuia, fibrae molliores, natura sanguinea, ab aëris et coeli temperie valde mutabilis, fluida magis volatilia, alacritas naturalis, cruoris satis, *συζολης και διαζολης* vicissitudo varia, fibrae magni toni capaces. Itaque irritatio facilis, fortis, vehemens, non ita multo post euanescens. In *phlegmatico* suauitas atque acerbitas facillimae, debiles, longe lateque copiosissimae. In *sanguineo* faciles, grauiores, vehementiores, non ita multo post euanescentes. In *choleric* faciles, fortissimae, efficaciores, diuturniores, In *melancholico* difficiliores, fortes, durantes quam diutissime.

§. XXXII.

SPASMORVM vero excitatio a variis cauffis fieri potest, quarum vfu exploratas et frequentiffimas iam in tranfcursu commemorauiffc liceat. Sunt vero illae fubieétae. I. In corpore *A. ratione folidorum I. fiffus*. Hinc ex vulnere, ex laefis intus vifceribus fpafmi frequentes. 2. Generatim *compressio* atque extenfio partium nimia et frequens. Atque intelligitur inde, quare homines, qui oneribus ferendis humeros exercent, morbos faepius experiantur eos, qui a fpafmis ortum trahunt. 3. Quod *orificia vaforum*, in primis minutiffimos cuticulares exitus *anguftiores* reddit, fudorem impedit cet., fpafmos et morbos inde oriundos quam plumos parere folet. Ex hac enim cauffa qui celpitibus effodiendis victum in Batauia quaerunt, quum per diem pedes madidos habeant, et vefperi domum reduces dum ad focum fedent, pedes fubarefcere finunt, in pedibus vaforum inde rigiditatem, ex rigiditate anguftiam, ex vtrisque articularis morbi fpafmos fibi adfcifcunt. 4. Qui chemica arte ab *arsenici vaporibus* anhelitu faepius grauantur, vel in argenteis et aureis fodinis operantur, fpafmis quam maxime obnoxii. Vnde morbus ille cruciatuum, quicumque funt, vehementiffimorum vehementior, quem *faturninum* vocant, die Hüttenkatze. Idem in illis locis, vbi aër ordinarius craffior,

fior, insigni falium copia, saturnino metallorum viro, sulphureis particulis cet. infectus. Scientia ea, quam nostra sola aetas, eaque prima vidit, splendida ea in re publica litteraria victoria, saeculi nostri gloria, qualis sunt *b. süsmilchii* tabulae cum aequalibus suis apud Anglos, hae condocent, in Transyluania praesertim articulare morbum *ένδνμιον* esse, in eo puta tractu, in quo fodinae falis gemmae maxime sunt. Londini, vbi aër valde marinus et ob sulphureas fossilium carbonum nebulas admodum nociuus existit, vt aedes ipsas corrodat, et argentum ac vasa argento circumclusa nigritudine, ferrum rubigine contaminet, valetudinis ex spasimis grauitas prae aliis regionibus tum frequentissima tum maxima. Idem fere apud Batauos vsu venit.

§. XXXIII.

SOLIDORVM etiam debilitas §. ex *immoderata veneris libidine*, in primis eorum, qui vna Venerei et Baccho litant. Itali sobrii a venere, Germani a vino *ποδαγεωσι*, BOERHAVIUS ait, et IO. DOLAEVS *Waldschmidio* suo scribit: "Bacchus
 ,, in tubulos a Venere euacuatos deponit acria vini recrementa." Rarus concubitus corpus excitat,
 ,, CELSVS * inquit, frequens soluit. Cauendum,
 ,, ne in secunda valetudine aduersae praesidia con-

E 3

,, suman-

*) Libr. I, c. I.

„ fumantur.” Arthritici plerumque propter acres in sanguine particulas ad venerem stimulantur. Item podagrici magis pruriunt in venerem, dum accessus in prociñtu est:” perillustr. *van Swieten*. At vero neruinus liquor, nutritius corporis succus et *σπερμὰ* fanitati corporis adeo necessària, vt absorpto humore horum, quicumque est, corpus langueat, naturales excretiones impediuntur, morborum materia suboriatur. Perillustris *van Swieten* *) plurimos vidit, qui quum a prima pubertate nimia venere vires exhaurire coeperant, ante trigessimum aetatis annum iam miserime miseri arthritici facti sunt, neque pedibus neque manibus valentes. Tum 6. morbi, quicumque est, *excandescencia* causà esse poterit, ex. gr. *αίμορραγίας*. 7. Vsu item cognitum, feminas prae viris et grauius et saepius in spasmodorum morbos incidere; quamuis *Hippocrates* ** feminas aequè ac viros articulari morbo, praecipue podagra, laborare neget, et eam ob causam praeterito saeculo a magna medicorum catena vehementer vapulauerit. Sed hi non didicerant, non eamdem nostra aetate feminis esse vitae rationem, quae

*) In Comment. super Aphorism. *Boerhauii* Tom. III. p. 296. Cum quibus conferri merentur damna, quae ex debilitata vi corporis, quam *concoctricem* Vir perillustris scite nominat, in totum corpus redundant. Tom. II. p. 46.

**) Sect. VI. Aphor. 29.

quae fuit HIPPOCRATIS aeuo. SENECA * maxi-
 „ mus ille, inquit, medicorum et huius scientiae
 „ conditor feminis nec capillos defluere dixit, nec
 „ pedes laborare. Atque hae iam et capillis destitu-
 „ untur et pedibus aegrae sunt. Non mutata fe-
 „ minarum natura, sed vita est. Nam quum vi-
 „ rorum licentiam aequauerint, corporum quo-
 „ que virilium vitia aequauerunt. — Quid ergo
 „ mirandum est, maximum medicorum ac naturae
 „ peritissimum in mendacio prehendi, quum tot
 femi-

- *) Epistola LXXXV, quam longa est, lectu dignissima: in
 primis si de delicato et lautissimo saeculi sui genio ita differit.
 „ Medicina quondam paucarum fuit scientia herbarum, qui-
 „ bus sifteretur fluxus sanguinis, vulnera coirent paulatim:
 „ deinde in hanc peruenit tam multiplicem varietatem. Nec
 „ est mirum, tunc illam minus negotii habuisse, firmis ad-
 „ huc solidisque corporibus, et facili cibo nec per artem vo-
 „ luptatemque corrupto. Qui post, quam coepit non ad
 „ tollendam, sed ad irritandam famem quaeri, et inuentae
 „ sunt mille conditurae, quibus auuiditas excitaretur; quae
 „ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde
 „ pallor, et neruorum vino madentium tremor, et misera-
 „ bilior ex cruditatibus, quam ex fame macies. Inde incer-
 „ ti labantium pedes, et semper qualis in ipsa ebriitate titu-
 „ batio. Inde in totam cutem humor admissus distensus-
 „ que venter, dum male aduescit plus capere, quam pote-
 „ rat. Inde suffusio luridae bilis et decolor vultus, tabesque
 „ in se putrescentium, et retorti digiti articulis obrigescenti-
 „ bus, neruorum sine sensu iacentium torpor, aut palpitatio
 „ sine intermissione vibrantium. Quid capitis vertigines di-
 „ cam

„ feminae podagrica caluaeque sint? Beneficium
 „ sexus sui vitii perdidit: et quia feminam ex-
 „ uerunt, damnatae sunt morbis virilibus.”

§. XXXXIII.

MAIORES spasmi 8. ex *senectute* sunt, vi-
 ta male ante acta, praecipue in arthriticis. Prae-
 clare BAGLIVIVS: ** ” *Aegrotis* prae caeteris
 „ inuadit senes, qui post, quam melioris vitae an-
 nos

„ cam? quid oculorum auriumque tormenta, et cerebri
 „ aestuantis verminationes, et omnia, per quae exoneramur,
 „ internis vlcibus adfecta? Innumerabilia praeter
 „ ea febrium genera, aliarumque inpetu saeuientium, aliarum
 „ tenui peste repentium, aliarum cum horrore et multa
 „ membrorum quassatione venientium? Quid alios referam
 „ innumerabiles morbos, supplicia luxuriae? Immunes
 „ erant ab istis malis, qui nondum se deliciis soluerant,
 „ qui sibi imperabant, sibi ministrabant, corpora opere ac
 „ vero labore durabant, aut cursu defatigati, aut venatu,
 „ aut tellure versata. Excipiebat illos cibus, qui nisi esurientibus
 „ placere non poterat. Itaque nihil opus erat tam
 „ magna medicorum suppellectile, nec tot ferramentis atque
 „ pyxidibus. Simplex erat ex simplici causa valetudo: multos
 „ morbos multa fercula fecerunt. — Innumerabiles esse
 „ morbos miraris? Coquos numera. — Dii boni, quantum
 „ hominum vnus venter exercet! — Quomodo cuncta in
 „ cibis nostris perplexa sunt, sic ex istis non singulares
 „ morbi nascuntur, sed inexplicabiles, diuersi, multiformes;
 „ aduersus quos et medicina armare se coepit multis generibus,
 „ multis observationibus.”

*) In Operib. p. 168.

„ nos mollius et delicatius tranſegerint, otio, cra-
 „ pulis, veneri, vino aliisque ſpirituofis liquori-
 „ bus ulterius indulſerint, vitam otioſam degunt.
 „ Hinc ſecundum HIPPOCRATEM, *Libr. II. Prae-*
 „ *dict.* vix ſanantur, et a morbo liberantur. „ In
 primis vero maxima illa ex ſpaſmibus valetudo, quam
 ſapientum morbum MORTON nominat, a nimia
 neruorum *ἀτονία* proficiſcitur. Quem ad mo-
 dum eadem illa aliorum etiam ſpaſmorum origo
 exiſtit. Ex. gr. de Scythis HIPPOCRATES * re-
 fert, illos ex perpetua equitatione articulorum do-
 loribus frequentiffime perturbari. Itaque fatigatio
 ac debilitas ex ſaltatione, gladiatorio certamine
 cet. vitales ſpiritus adeo ſaepe diſſipant, articulos-
 que fluidis priuant, vt ſpaſmi cum febris ſaepe
 **) ſubſequantur acerrimi. Idem in illis, qui quie-
 tem non ſatis capiunt, debiti ſomni defectus effici-
 unt, vnde glutinis et neruini liquoris reſarciendi pa-
 rum, laxatio nimia. Ex lucubratione non ſemel
 in ſpaſmos inciderunt litterarum ſtudioſi. Peril-
 luſtr. VAN SWIETEN *** narrat: magnum Mathe-
 maticum noctu, quum de difficiliori problemate
 enodando meditaretur, nec opinato podagra cor-
 F reptum

*) Libro de aquis, aëre et locis.

**) Perilluſtr. VAN SWIETEN in Comment. ſuper Aphoriſmibus
 HERM. BOERHAAVII. Tom. II. ſ. 586.

***) *Ibid.* Tom. III. p. 307.

reptum esse, quae etsi ceteroquin hereditaria in illo, certum tamen suum circuitum habuit: at de improviso tunc Mathematicum adfecit.

§. XXXV.

B. (confer. §. xxxii.) *RATIONE fluidorum*, 1. *abundantia* eorum, dum in motu est, spasmos efficit. 1. *Orgasmus*, uti dicunt, et congestiones humorum, quorum effectus in cholericis maiores sunt, §. xxxi., causa spasmi. Cuius ira quoque effecrix est, quae eam ob rem obstetrix spasmodum a medicis vocatur. Quo plures in corpore spasmi, eo maior irritabilitas §. xxx. et xxviii. Itaque arthritici quum graviter dolent, iracundi potius quam irati existunt, quorum morosum ardorem acrimonia ceteroquin alit, quae in ipsa quoque perturbatione emolumenta capit, quoniam sal temperans volatile corpore sensim expellitur. Huc in primis aestus nimius atque vehemens frigus pertinent. Ille subtilissima quaeque per sudorem eiicit, lympham spissat, fibras distendit, spasmi materiam praebet. Hic exitus vasorum constringit, eiiciendis exitum ocludit, quae deinde humores vitiant, vasa rigidant, naturam impediunt, multosque hinc spasmos excitant. 2. *Sanguinis abundantia* generatim causa spasmodum: quam ob rem in sanguinea temperatura morbi ex illis frequentiores,
item-

itemque in iis, qui aetatem sedentariam degunt, ex defectu excretionum naturalium plerumque *πληθυσμοις*. Latenter enim longis meditationibus contrahitur spasmodorum morbus quisque. Lappones, qui simplici victu contenti litterarum studia ignorant, morbos etiam, qui spasmodis vehementissimis in articulari morbi morem excruciant, quid? quod ipsa nomina eorum, ignorant. * II. *Defectus etiam* humorum causa esse potest; naturales excretiones impeditae, hinc *αιμορραγιας* inhibitae, sudor repressus, menses retenti. Restituta horum fluxio dolores illico mitigat, immo vero morbum saepe sanare valet.

§. XXXVI.

III. TANDEM *prava* quaeque *humorum indoles*; i. humores *rigentes*, praecipue qui renes obstructos reddunt, vnde spasmi maximi. Namque eadem *vespertidi* etiam, quae articulari morbo fomitem praebet, causa est. Ne itaque excandescat dolens artuum vitium, caute medicus arthriticum cibus prohibendum curabit, qui chylum suggerunt varie crassum, facile coagulantem, ut carnibus multis. Nam liquores ex illis exsorpti glutinosi, facillime circa articulos stagnantes, spasmosque ibi grauiore excitant.

F 2

tan-

*) Perillustr. LINNAEI Flora Lapon. p. 157.

tantes, quo pluribus acribus particulis ceteroqui pleni sunt. Atqui hoc vsu cognitum, arthriticos, qui carne se abstinent, praesertim fumo indurata vel aromatibus condita, itemque lardo, oppido dolores mitigatos expertos esse. Praeter ea pingua arthriticis non admodum salutaria, quia chymum in ventriculo concoctu difficiliorem relinquunt. Immo vero brassicam, nasturtium, erucam et allium ALEXANDER TRALLIANVS, * primus ille limaturae Martis in medicamentis inuentor, BOERHAAVIUS ** vero asparagum arthriticis conducere negant. Idquod etiam causa esse videtur, quare strenuus agrorum cultor, cui dapes nullae, nulla opipara obsonia sunt, arthritici spasmis numquam corripiatur: quum contra ea, qui saliaem quotidie in modum viuunt, itemque otiosi et luxuriae indulgentes aegre plerumque a pedibus vel a manibus vel vtrisque cet. sint. 2. Generatim KAKOXYMIA omnis, acida, pituitosa, biliosa, falsa cet. spasmis ansam praebet. Itaque iam *κακοχυμω* nihil magis nocet, quam acidorum vsus nimius. Exortus vero inde spasmorum morbus valide sale volatili alcalino sedabitur. Febres continuae acutae malignae, itemque febris intermittens et *δυσεντε-*
ρια,

*) Libr. XI. c. I.

**) Aphorif. §. 1258.

græca, male curatæ spasmos et articulorum morbum plerumque relinquunt, cuius nimirum ope austera salia, fomes febrium, ad articulos demum deuoluuntur. De vino a medicis, in primis a strenuis Bacchi cultoribus in vtramque partem disputatum est. Vsu verò explanatum satis, vina multo tartaro sca-tentia, ex vuis redundantia, quas pinguis ager vel argillosa terra ferunt, morborum, qui in spasms consistunt, fomitem præbere. Contra ea vinum ex arenosa vinea ipsis arthriticis salubre. Pariter tamen vsus docet, apud maiores nostros, celiæ quidem, haud vini amatores, singulas articularis morbi species rariores fuisse, quum nostra ætas iam singularum ferè videat maximam frequentiam, præcipue inter lautius vino indulgentes. Taceo de ebrietate, taceo de regali luxu, de quibus SENECA * laudata epistola optime. II. (*conf. §. XXXII.*) Extra corpus *æris temperies* tam in excitandis, quam transformandis spasmodorum morbis plurimum valet. Veris tempestate atque ætumnali tempore inueterati articularis morbi impetus plerumque redire solent.

§. XXXVII.

SYMPTOMATA §. XVIII. morbi articularis §. VIII., quæ idiopathicam morbi causam subsequi so-

F 3

lent,

*) LXXXV.

lent, XVIII., seu momenta ea, in §. VIII. posita, et ordine deinceps enucleata iam scitius intelliguntur. I. *Dolor* §. VIII. 2.) initio *tacitus* ex coagulato glandularum liquore circa articulos §. XXVI. explicabilis, *acerbus* §. VIII. ex continuo sanguinis, lymphae, synoviae adfluxu §. XXVI. et inde oriundis spasimis §. XXVII., *punctum feriens*, *πυξ παιων*, a micantibus in *περιχονδριω* §. XVIII. venis atque arteriis §. XXIII.; *λαξ πατησας* ab intestino materiae §. XII. XIII. XXI. distendentis constringentisque §. XXVII. vasa circa articulos, praecipue in *περιχονδριω* §. XXV. magis irritabilia §. XXVIII.; et conglobatus ibi humor magis magisque in acidum abiens §. XXV. et quasi fermentans, sensum §. XXX. parit in minimis arctissimisque vasis, §. XXIII. perinde ac si vermina intus molirentur, §. VIII. 2.) II. Vehementior *nocte* §. VIII. 3.) ex §. VIII. III. cum *inquieta* ex §. X. III. *nocturna* etiam *Ibid.*; V. cum *pandiculatione*, *Ibid.*; VI. *lassitudine*, *ibid.* VII. et *anxietate* §. VIII. Neque vero anxios solum esse arthriticos, sed et timidos, valde sollicitos, difficiles, morosos, iracundos, quae omnia ex vno fonte promanant, ab experientissimis medicis dudum observatum. VIII. *Tumor* partim a materia, §. XIII. et XXII. quae sensim accumulatur, partim a distensis arteriis ceterisque vasis est, §. XI. et XXIII. Tumor autem et dolores dum adsunt, salutaria indicia existunt, naturam inuisae corpori

ri

ri ac detritae materiae expellendae operari, quum
 ysus docuerit, simul ac dolores cum tumore, solu-
 tione iam facta, cessant, morbum cum diris aliis
 cruciatibus totum corpus inuadere. VIII. *Rubor*
 index sanguinis ibi congesti: auctae autem arteriae
 vicina premunt, iam accedentibus crassioribus par-
 ticulis §. xvi. et xxii. excipiendis aptae. Hinc va-
 forum, membranarum, musculorum et cartilaginum
 maior contactus §. xxvii. ; hinc celerior motus ;
 hinc X. *calor* §. viii. 6.) in turgido membro notabi-
 lis, qui auctus XI. *ardor* fit, quae singula sine ma-
 gnis spasms esse non possunt. Quum vero ex lege
 naturae omnem spasnum sequatur *ἀτονία*, quae
 spasmo par est, et dum durat *ἀτονία*, mate-
 ria tamen recens accedere pergit, XII. *accessio* et
 discessio, atque circuitus morbi subsequantur neces-
 se est. XIII. Et quoniam, ex alia naturae lege,
 omnem irritationem sequitur motus partium ani-
 mantis tremulus, qui irritationi proportionem par est,
 partes corporis stimulo cordis ex calore agitatae tre-
 mulum motum per totum corpus idemtidem propa-
 gam participat, et vis spastica per cuncta vasa
 per corpus diffusa vagatur, vniuersus corporis
 tonus patitur, singula membra horror perstrin-
 git, qui omnes omnino partes permeat et penetrat,
 atque adeo externa quoque extremitas, quae in tu-
 tem circumque fertur, adficitur. Quam spasticam cor-
 poris motionem itidem *ἀτονία* excipit. Sed haec
 viciffi

vicissitudo spastica commotionis partium corporis omnium et *ἀτονίας* inde naturalis *febris* est, morbi condicionibus modo expositis accessorium necessarium et naturale, §. VIII. IO.) II.) XIII. Tumor membrum vero *minus mobile* redditur, quum propter spasmos, §. XXVIII., tum ex materia terrea §. XXII. in capsulam delapsa, quam glandularum humor lubricat, §. XXVI., maxime vero ab ea materia §. XXII. quae deinde XV. per *nodos* non numquam abit, et XVI. *ligamenta* rigidat.

§. XXXVIII.

EST vero ea materia, quae vel in cretae vel calcis forma tandem apparet, terrea, ossibus, praecipue circa articulum, sensim detrita; vel generatim eadem est, quae cartilagineam naturam in os subinde transformat, et qua ossi demta durities ossis mollescit. Id quod *et* ex ratiociniis, chemicis, *et* ex paene incredibili, at tamen satis confirmata, miserrime aegrotantium historia dilucide cognoscitur, *et* ex argumentis, quae philosophi analogica dicunt, admodum verisimile est. Quod ad *illas* ratiocinationes attinet, constat, ossa ab aqua forti aqua non nihil diluta macerari. Quo facto, si addatur oleum tartari per deliquium, in fundo pulvis subsidit, qui satis ablutus mera terra est. Terra ea ex osse, acido aceti perfuso, salem medium praebet splen-

splendidis crystallis micantem; os istud vero cartilaginis naturam induit. Quum itaque gluten corporis in cartilagine, cartilago in os excressant *; cartilagini stabile quidquam accedat necesse est, quo os fiat. Cartilago in os durum transformanda paullo ante flavescit, terrearum particularum, quas iam sorpsit, signum. Differentia itaque inter os et cartilaginem terrea materia est, quae acido aceti adfuso decedit, eandemque illam materiam refert, quae in articulari morbo soluitur. Iam vero quum ossibus eadem condicio sit, quae fluidis et ceteris in corporis partibus, vt semper cedentium partium locus a recens accedentibus suppleatur, quae loca vacua simul paulatim opplent et cohaesionem firmant; ** ratio inde patet, qua fieri possit, vt terreae partes ab ossibus naturaliter separentur, et separatae e corpore eliminentur.

§. XXXVIII.

SED huic accedit alius modus, qui praeter naturam est, et quem morborum incredibilium paene historia testatur. Femina quaedam, cuius *σικελετον σωμα* Lutetiae in thesauro Academiae existat, *** annum amplius atrocissimis in singulis pro-

G

pemo-

*) Perillustr. HALLERVS sur la formation des os, p. 252.

**) Perillustris HALLER. *ibid.* p. 17.

***) Memoir. de l'Academ. des Scienc. l'an 1753. p. 541-552.

pemodum membrīs excarnificata doloribus, vēsīcam exonerando vrīnam reddidit turbidam, lacteam fere, sedimento subsidente copiosissimo, quod chemica arte exploratum gypsum reliquit, qui in aceto destillato atque fossilium acidis solutus insigniter efferbuit. Praeter ea impetus morbi sudores quandoque excussit vehementissimos, quibus indusium quasi creta pinguitudine plena imbutum cernebatur. Tantisper dum istas excretiones natura reddidit, dolores mitigati erant. Subinde autem ossa feminae duritiem suam amittere et ita emolliri, vt flecti quoquo versum possent. Acerbissima tandem morte diem obiit supremum. Singula ossa emollita, cartilagine contra nullo modo vitiosae elasticam suam virtutem inoffensam retinuerant. Aliud exemplum IOSEPH. du VERNEY* ex Tomo III. *Actorum Hafnienfium* refert. Iuuenis quidam annos natus XXIII. primum pedum, mox genuum et femorum doloribus adfici. Interiecto anni interuallo is omnibus membrīs adeo aeger, vt non nisi in lecto esse possit: ex quo ossa mollescere, dolores insuper aegrum dirumpere tantisper, dum cuncta ossa tam mollia facta sunt, vt cerae instar flecti sine vlllo doloris sensu potuerint in quasuis figuras. Musculi quum repugnatio deficeret ossium sese mirum in modum atque in tantum contrahere, vt iuuenis, qui

*) *Traité des Maladies des os. Tom. I. Préface, p. 133.*

qui eximia corporis specie erat, magnitudine paulo infra paruulum puerum esset. In tam miserabili statu miserimam vitam annos octo sustentauit. Proximo mense ante mortem doloribus denuo intolerabilibus confectus est.

§. XXXX.

ANALOGICA itidem argumenta hanc sententiam confirmare videntur, quoniam eadem fere ratio in aliis morbis cernitur, de quibus memoratu dignissimus est perillustr. auctor VAN SWIETEN.* Patet itaque luculenter, qua ratione terrea ossium materia, quae cum sanis humoribus per orbem fertur, ossium nutritia, quatenus *vel* de recta via declinat et ad falsa loca aberrauit, *vel* ossibus detrita naturaliter e corpore eiicienda, si ligamenta articulorum occupet, articulos immobiles reddat. De incitatis sanguinis ictibus, qui spasmos frequentes §. XXVIII. et vehementes non possunt non subsequi, itemque de febre, acrimoniae in corpore §. XIII-XIII. commotionis, ac tantorum spasmodorum comite supra §. XXXVII: tandemque de vrina §. XV. dictum est.

§. XXXXI.

SCITIVS *ρευματισμον* §. XI. et articularis morbi naturam intelligens medicus internoscet ex

G 2

sede

* In Comm. ad Aphor. ΒΟΕΡΗ. Tom. I. §. 549.

fede morbi. Vel enim musculi adficiuntur §. XII, vel articuli vicinae partes, §. XVIII. Transeo ad articularis morbi species, quas tamen non fufius persequar: enumerare praecipuas sufficet. Quum vero morbus iste sensus sit materiae circumiectas articuli partes exedentis §. XVIII. diuersae morbi articularis formae enodari possunt ex vario, quod singulatim ponitur, distinctionis fundamento. Ex singulis enim morbi proprietatibus suae cuiusque species resultant. Primum quia sensus est, binae distinctiones locum habent. Aut enim *nouus* est morbus articularis, quo nondum antea aeger laborauit; aut *inueteratus*. Item vel *ordinarius*, consueta symptomata habens; *extraordinarius*. Deinde ratione materiae duplex iterum diuersitas. Aut enim est *symptomaticus*, ex alio morbi peruersa curatione ortus, aut *idiopathicus*. Vel ἐνδημιος, vt §. XXXII; vel, quod usu constat, ex contagio §. XIII; vel hereditarius §. XVI. * Porro ratione articu-

*) De cuius origine eximie commentatus est perillust. van SWIETEN Tom. III. p. 404-423. Vir perillustri *alibi*, noui sapientem virum, inquit, qui sciens per plures generationes in propria familia morbum hunc propagatum fuisse, caelibem elegit vitam, ne posteritati traderet infestum malum." Conf. THOM. WALLISIVS *de anim. brut* Part. II. c. 14. p. 505. et 512. Edit. Amstel. HERM. GRUBE *de transplantat. morbor.* Sect. I. cap. 3. ANDR. LAURENTII *Histor.*

ticularum, qui adficiuntur, quum locus tum nu-
 merus articulorum considerandi sunt. De peculia-
 ri morbi sede subiectae formae suo quaeque nomine
 insignitae sunt: attamen dicto plures existere pos-
 se morbi species ex §. xi. facile intelligitur. In pe-
 dibus *podagra*, ubi vel malleolos vel plantam
 vel pollicis articulum praecipue adfligit. Quod
 vero articularis morbus pedes plerumque infestet,
 ex §. xxiiii. et xxv. colligitur. Quum enim tanta in
 iuncturis articulorum pedis et circa tendines glandularum copia, atque sanguinis motus propter lon-
 gissimam a corde distantiam et, quia acclivis est,
 non nisi lentus procedat; humores in glandulis fa-
 ciliori negotio stagnare possunt, et celerior materiae
 inuisae in venas reditus impeditur. Accedunt fae-
 pe ea, quae §. xxxii. dicta sunt. In genibus *γονα-
 γρα*. Ad coxas *lumborum dolor*, *ischiacus*. Cir-
 ca spinam dorsi *ραχισαγρα*. Qui humeros infe-
 stat *ωμογρα*; circa cubitum *πηχιαγρα*; in ma-
 nuum articulis *chiragra*, vel in carpo vel *μετα-
 κερια* vel digitorum vinculis. Circa collum
Τραχληαγρα. Το υοειδες adficiens, *γλωσσο-
 γρα*: dentes, *οδονταγρα*; maxillam, *σιαγωνια-*

G 3

για:

*for. Anat. Libr. VIII, c. 2. qu. 5. Et dignus, qui summam
 videatur GEORG. AVG. KOEHLER de arthritide, Goetting.
 CIJIOCLX.*

vicia: alterutram cerebri partem, *caluariae dolores*, *υπινεαλιον*. Praeter ea vel vnum, eumque solum, carnificat articulum, *particularis*; vel cunctos, *uniuersalis*. Hic vel mobilis est, *vagus**, vel non, *fixus*.

*) *VAGI* vero illius doloris, qui etiam *simplex* et *scorbuticus* nominatur, haec fere ratio esse videtur. Acrimonia §. XIII. xv. in vasis adhuc contenta, nondum satis fibrarum contractu concocta sanguinem exagitat, eiusque in orbem motum, in glandulis praecipue §. xxvi., et ligamentis §. xxiii. maximopere offendit, neque exitum inueniens, quem reperisse sanitatis magni intererat, per venas et lymphae vasa re-dux ex alia in alius iuncturae sedem defertur, maxime ibi in glandulis residit, vel etiam viscera adgreditur, atque in alias intro partes dispertitur, in quas imparatas quum incidit, hominem in periculum et in summum vitae discrimen adducit. In primis vero ex scorbutica corporis *δυσπραξια* ventriculique eruditibus magnae acrimoniae accessiones profici-scantur necesse est. Hae enim vasa debilitant, ventriculi at-que intestini vim frangunt. Attenuato autem lactearum me-senterii venarum tono §. xxx. nutritius succus neque humore glandularum satis dilui, neque agitatione venarum ipsa-rum rite extenuari poterit; vnde chylus sano sanguini minus idoneus, *caussa morbi articularis* §. xxi. xxii. *vagi*. Quidquid inquinamentum scorbuticum auget, et vias glandularum praesepit, et vel mesenterii, vel pancreatis, vel iecoris, vel lienis cet. tonum infringit, *articularem morbum vagum* facile gignit. Plerumque istud in inueterato morbo accidit. Adaucta enim subinde peioris materiae copia, vnus articuli vasa saepe non omnem capere valent: abundans vero in ma-china corporis ex frequenti morbi accessione apprime attrita in aliis membris locum facile inuenit, in primis obstructis at-que infartis aegri membri vasis; hinc morbus *vagus*.

fixus. Tandem exedens materia distinguendi fundamenta praebet. Namque eam ob causam aut *nodosus* est, quum in callum abit; aut non: aut cum *febre vehementiori*, aut *temperata*. Aut *calidus* est, cum grauiore ardore §. viii. coniunctus, cum *ἐρυθριπελατι*, *inflammatione* cet.; vel *frigidus* * *συν οιδηματι* fere dolores.

§. XXXXII.

HACTENUS de articulari morbo generatim dicenda: transeo ad symptomaticam speciem, §. xxxxi., venereum. Est vero MORBUS ARTICULARIS VENEREVS sensus materiae circumiectas articuli partes exedentis peruersae venerei morbi curationi in corpore superstitis. *Symptomaticus* puta, nam de idiopathico articulari morbo ex venereo vitio iam supra §. xxxiii. et xxxvi. dixi. Idiopathicus inde oboriri potest, quod virus venereum ad articulos transit, et cum synovia §. xxvi. commiscetur articulari, quem ad modum BOERHAVIUS ait in *Praefatione* Editionis suae *Aphrodisiaci*, de qua deinceps dicetur §. xxxxvi. Praestantissimus hac de re auctor, IO. ASTRUC **) ita: "Experientia notum,, est dolores rheumaticos, arthriticos et ischiadi-
,, COS

*) Videbis celebr. MICH. ETTMÜLLERI Coll. pract. Libr. II. Sect. 2. c. 3. artic. 8. Itemque Coll. eiusd. Consult. Cas. 49.

***) De morbis vener. L. III. c. X. §. VI.

„ cos, tum quum maxime a seminio venereo pro-
 „ duci creduntur, plerumque tamen legitimae hy-
 „ drargyrosi superesse, dum cetera luis sympto-
 „ mata euanescent. Quod videtur a triplici caus-
 „ sa dependere, I°. ab acrimonia, quam sanguis
 „ ab admixto contagio venereo contraxit, vnde
 „ falsior acriorque lymphæ tendineis fibrosisque
 „ partibus infunditur. II°. A visciditate nimia
 „ sanguinis et lymphæ, vnde tardius per angusta
 „ partium vasa circulantur, et in iisdem haerent
 „ stagnantque facilius. III°. Ab atonia et laxitate,
 „ quæ præcedentibus crebrisque decubitibus ac-
 „ cessit fibrosis ligamentorum, tendinum et mu-
 „ sculosarum tunicarum staminibus, vnde futuræ
 „ falsioris lymphæ stagnationi facilius patent. ”

At vero morbus, cuius sanandi causa medicina
 adhibetur, si quando aliud corporis vitium relin-
 quat, quod non prævidere solum, sed cui succur-
 rere etiam arte poterat sapiens medicus; haud re-
 cte qui medicinam fecit consuluisse, parumque ad-
 huc profecisse censendus est. Ea enim demum

BONA CVRATIO est, qua finis obtinetur medici,
 sanitas, vel integra vel tanta saltem eius pars,
 quantam iam reddere medicina valet: bona cura-
 tio est vsus medicamentorum vere sufficientium,
 aduersus hunc morbum propriorum. Contra

TVRPIS CVRATIO est, quæ a salutari medicina
 aber-

aberrat, quum aut morbum non satis intelligit Themiso, aut medicamenti natura ipsum fugit, qui *experientia*, vti loquuntur, sola contentus subtilem medicinae rationem, non vsu solum sed et chemica atque physica arte explorandam non nouit. Turpis vero et peruersa curatio nulla est.

§. XXXXIII.

DIGREDIOR, nec liquet mihi quo vsque, de causa; sed, (non sunt enim repudianda) digredior. Officium medici est curare ad sanandum apposite, et subsidia sanitatis redintegrandae MEDICAMENTA esse debent. FINIS *medici* est sanare curatione, adhibere ea, quae restituere certo vel probabiliter valent functiones corporis laesas, partis incolumitatem, hominis vigorem; vel generatim id omne profligare, quod naturae officit, in primis morbi circum confinia adhuc ludens. Quum vero SUBSIDIA sint causae actionum, per quas finis obtinetur; pro diuersitate causarum tum finis medici tum medicamenta alia atque alia sunt. Medicamenta siue simplicia siue composita ideo adhibentur, vt vel conualescat aeger, vt sanus fiat, vel vt mitigent ea saltem morbum. Ex quibus intelligitur, alia *subordinata* esse, quem ad modum in schola philosophi loquuntur, alia *coordinata*, alia *primaria*. PRIMARIA sunt, quae maximam rationem

H

con-

continent, vt morbus depellatur. **SUBORDINATA** medicamenta sunt, per quae ordinarius symptomatibus medicus cauet: **COORDINATA** aduersus extraordinaria symptomata propinantur. Quaecumque a medico dantur, ea saltem dantur mente, vt singula non nisi naturae succurrant, vtpote quum repugnante natura nihil medicina proficiat, neque in vlllo morbo plus sibi ars quam natura vindicare possit. Medicus imperatus ab aegroto, dum causam morbi non videt, id ipsi religio sit, ne medicinae imperator temere fiat, quasi danda statim remedia sint, communia saltem, qualiscumque erit, efficientia. Verum si medicinam adhibeat, id id agat consiliis suis, et vt aduersus morbum propria imperet, et naturae apposite conuentia, quae aegrum certissime ad salutem reducent. Namque in eo desciscere me a **CELSO*** debere existimo, qui,

„ magis ignoscendum medico esse, ait, parum proficienti in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breue spatium esse, intra quod si auxilium non profuit, aeger exstingueretur: ibi et deliberationi, et mutationi remediorum tempus patere, adeo vt raro, si inter initia medicus accesserit, obsequens aeger sine illius vitio pereat; cet., Quodsi enim plus debeatur medico, quam mercedula, abs quo inaeestimabilem rem, vitam et vale-

*) De re medica, Libr. III. c. I.

valetudinem bonam emit cuius; quodsi summa reuerentia, quodsi magna quoque caritas medico sit, * cui non rei pretium, sed laboris forte soluitur, quod deseruit, quod a rebus suis auocatus nobis vocat; quodsi ingratus denique censendus sit, qui nihil plus, quam pepigit, sapienti atque eximio medico, cui diligentiae pretium semper debetur, debere se existimat: is certe ex insigni interpolium turba, e proletariorum saepe victorum multitudine interficere doctorum plurimos, is certe ex circumforaneis, vel ex insolentius gloriosa umbraticorum ventosa schola sit necesse est, qui compositiones et mixturas inexplicabiles decantat, qui suam cuique venalem vitam promittit, periculis alienis discit, et experimenta per mortes agit, vltroque qui perire arguit, intemperantiam culpat, auctoritate fretus impunitatis. ” Ita hercule in hac artium sola euenit, vt cuicumque medicum se professore statim credatur, quum sit periculum in nullo mendacio maius; palamque est, vt quisque inter ipsos loquendo pollet, ” vel nouitate aliqua famam aucupatur, animas statim plurimorum negotiari, atque grandiloqua artis venditatione imperatorem illico vitae necisque fieri. **

H 2

§. XXXXIII.

*) SENECA de benefic. Libr. VI. c. 15-17.

**) PLINIVS Hist. nat. Libr. xxviii, c. 1. Sect. 5. sq.

§. XXXXIII.

SED vt eo, vnde digressa est, referat se oratio, ea, de quibus incomparabilis auctor, ASTRUC §. XXXXII. dicit, quum ex natura morbi, tum ex medicamentis maxime, quibus vti vtplurimum solent, sunt disquirenda. Essentia articularis morbi venerei in vitio peruersae curationi huius venereae superstiti consistit, §. xxxxi. Atque haec cunctas huius morbi idiopathicas proprietates complectuntur. Symptomata vero §. XVIII. partim illis plane respondent, quae §. VIII. generatim exposita sunt, partim venerei ipsius vitii itemque medicinae minus commodae reliquiae sunt. Sunt quidem variae venerei morbi formae gradatim ingravescentes: singularum autem ex viro venereo scaturigo est. Ad cuius naturam quod attinet, lubentius equidem eorum sententiae adstipulor, quibus *μιασμα* illud pestilens, de cuius origine, progressu et natalibus celeberrimus ASTRUC * locupletissimus auctor existit, et cuius vis quotannis incredibilem fere hominum numerum pestifera internectione occidit **, peculiaris sal fixus acer esse vide-

*) De morbis vener. (Edit. Paris.) p. 1-70.

**) Id quod ex tabulis liquet demortuorum, ex gr. Londini, quas praeter alios suis MILCH exhibet, praecipue in dem II. Theile der göttlichen Ordnung in den Veränder. des menschlichen Geschlechts aus der Geburt, dem Tode, und der Fortpflanzung desselben, §. 519. et passim in aliis locis.

videtur; exedendi vim habens veheementem, cuius modica *, immo vero minuta saepe portio **, si contactu resorbens vas corporis ingressa fuerit, cunctos corporis humores sensim inficere valet ***, praecipue vero in feminalis liquoris vehiculis residere solet. Intelligitur inde, subtilissimum istud virus non aura et per se quidem propagari; hinc nec volatile esse, etsi negare non auisim, quod idem virus alienis particulis, oleosis ac terreis, inuolutum, quum non nisi per calorem in vasa transeat partium corporis molliorum, simul ac resorbetur, non quasi volatile fiat, et natura *Φλογιστ* cuiuspiam vasa ineat. Acceptum vero, quantum per *Φαινομενα* ratiocinari licet, extrema vasorum capillamenta constringat §. xxvii. oportet vel quasi crispet, vt accedenti sanguini transfutum negent. Quo facto accumulatus sanguis vasa

H 3

petit

- *) Secundum WILH. FABRICIVM (*Hildanum*) in Centuria V. Observationum medico-chirurgicarum, obs. 97.
- **) Per illustr. de ROSENSTEIN von Kinderkrankheiten, nach der Uebersetzung des Hr. MURRAY, Seit. 464-469. ASTRUC de morbis vener. p. 88. itemque in libro V et VI. passim.
- ***) Vel actutum cernitur, vel tacite in corpore latet, sub varia aegritudinis larua non nunquam ebulliens, tandemque interiecto demum annorum intervallo sese manifestare demum incipit. Id quod GOULARD docet, (*Oeuvres de Chirurgie Tom. II, p. 19.*), itemque generosissimus de ROSENSTEIN von den Kinderkrankheiten nach des Hr. MURRAY Uebersetzung, Seit. 471-475.

petit focia minora, quae continuo suo adfluxu magis ac magis expandit, lymphatica premit, exuberat, retardatur; unde vasa turgescunt, hinc inflammationis signa subinde conspicua. Praeter ea ex iisdem *Φαινομενοις* colligitur, vasa, quae inuadit venenum istud, progressu temporis arrodi atque exulcerari; hinc vel a spiculis veneni eius, vel ab intestino motu humorum corporis in hac vel illa parte rigentium fibrae vasorum discinduntur, planeque dissoluuntur. Denique si vel adeo non valeat virus, vt partes dirumpat, lymphatica vasa ingreditur, atque acore suo lympham coagulat, crassamque reddit et induratam, vt haec naturae tandem viribus in *σνιγγεσι* abire cogatur.

§. XXXXV.

Si a ceteris omnibus remediis discessero, quibus abundat ars medica, deducendae inuisae huic materiae idoneis, medicamentum, quod aduersus hoc malum proprium, certissimum, minusque noxium vulgo habetur, et lignis omnibus ac radicibus valde praestare censetur, argentum viuum est, medicina hodie maxime insignis, longequae celebratissima, quae priscis medicis omnibus mortiferum venenum esse videbatur. Apud Arabes autem in honore fuit, extrinsecus corpori saepius applicatum. Sub finem saeculi XIII, aut non multo

to

to fecus; certe ineunte saeculo decimo quarto, quod aeuum cupidum litterarum in Europa euadere tandem coepit, vbi iam longe lateque Arabum studia inclaruerant, medici Europae Arabes aemulati primum magnam medicamentorum copiam ab illis acceperunt. THEODORICVS * quidem primus in Europa esse fertur, qui argentum viuum extrinsecus corpori applicuerit. ** Sed ARNOLDVM de VILLANOVA, qui medicinae studia maxime apud Arabes coluit, atque Lutetiae praeter medicam argenti viui virtutem *** chemica quam plurima remedia medicamentorum officinis atque tabernis tradidit, * prius, quam THEODORICVM, argenti viui vsum in Europa instituisse non est, quod dubitemus. Hos exceperunt WILHELMVS de VARIGNANA, ** de quo GESNERVS *** falso iudicat, quod medicamenta WILH. de VARIGNANA non nisi ab antiquissimis petita sint. Nam IO. de VIGO, quem medicamenta sua ex argento viuo parata amplissima pecuniae dominum fecerunt, et cuius emplastrum de ranis cum mercurio etiamnum celebra-

*) Videat. FREIND Histoire de la Medecin; P. III. p. 136.

**) Conf. THEODORICI Chirurgiae Liber I, c. 15. de malo mortuo.

***) Videfis Medic. eius Praetic. L. II, c. 43.

*) De quibus CONRINGIVS in Introd. in art. medic. p. 102.

***) In secretis sublimibus, Tract. III, c. 1.

****) In Enumerat. alphabet. Chirurg. illustrium: litt. G.

bratur *, is quidem ingenue fatetur **: „ Quid-
 „ quid boni inuentum fuit tam de localibus, quam
 „ vniuersalibus auxiliis pro curatione eiusmodi mor-
 „ bi gallici, (et crede mihi tamquam experto in
 „ tali re) a THEODORICO, *capit.* de malo mor-
 „ tuo, et ARNOLDO de VILLANOVA, *cap.* de
 „ cura scabiei accepimus. „ — BERNHARDVS
 GORDONIVS ***: ceteri; qui singuli virtutem ar-
 gento viuo propriam, tum pediculus abigendi tum
 aduersus scabiem; esse docuerunt.

§. XXXXVI.

TANDEM ineunte saeculo decimo sexto, ex
 quo venerea corporis vitia Europa primum vidit,
 medici idemdem argenti viui vsum in his morbis
 frequentare coeperunt, quorum vera caussa late-
 bat, et qui ob pustulas, quibus id temporis scate-
 bat lues venerea, ad scabiei, mali mortui, impetigi-
 nis, ignis sacri similitudinem medicis proxime acce-
 dere sunt visi. Omnium primus, qui saluatione cu-
 ravit, IAC. BERENGARIUS (vulgo *Carpus*) fuit, ****)
 id

*) Conf. Pharmac. Wirtenb. p. 68.

**) In Practica Chirurgiae, Libr. V., de morbo gallico, c. 3.

***) Conf. Lilius medicinae I. c. 14. et II. c. 9.

****) Vide STOLLII Historie der Medicin, Seite 407. und die
 folgend.

id quod vel negare *, vel de quo perplexe saltem
 ** loqui, ne dicam ipse secum pugnare videtur ce-
 leberrimus ASTRVC. Arte sua BERENGARIO
 autem tanta facta est pecuniae accessio, vt Ferrar-
 iensium id temporis Duci, quem heredem amicitia
 ductus scripserat, quippe qui Bononiae exsulem
 BERENGARIUM in fidem vltro receperat, qua-
 draginta millia amplius nummum aureorum, quos
 ducatos vocant, numeratos reliquit. Hunc IO. de
 VIGO sequutus, cuius mentio modo inserta est
 §. praeced. Tum IO. MANARDVS ille, cuius, quum
 arthriticus esset, *** obitus ipsa nuptiarum suarum
 nocte ex fullonio virginis fructu fama aequae cele-
 bratus est, ac praeclarae epistolae eius **** etiam-
 nam haud parui aestimantur. Alios de hoc morbo

I

scri-

- *) ASTRVC de morbis venereis, Edit. Lutet. Paris. 1736. p. 574.
 " *Carpus* (IO. BERENGARIUS) non fuit inuentor mercurii
 ,, ad curandam luen veneream adhibendi.
- **) IDEM p. 120. " Idcirco vix in eam opinionem adduci possum,
 ,, vt putem IO. CARPVM Mercurii in curanda lue venerea
 ,, adhibendi primum inuentorem fuisse. Cum quibus conf.
 ,, p. 439. Vnde liquet, post IAC. BERENGARIUM CAR-
 ,, PVM, IO. de VIGO et antiquissimum et egregium hydrar-
 ,, gyroseos inuentorem fuisse."
- ***) Vid. *rarae illae* PETR. CASTELLANI vitae illustrium me-
 dicorum, de MANARDO.
- ****) Conf. Jatrologia eius epistolica, seu curia medica xx. libris
 epistolarum ac consult. adumbata: vbi binae epistolae de
 morbo gallico, altera L. I. I. altera L. VII. 2.

scriptores videtis in collectione auctorum, qui de morbo gallico commentati sunt. * Singuli tamen isti argento viuo non nisi extrinsecus vel in vnguento, vel in emplastro, quae maximam partem argento viuo constabant, vel tandem, sed etiam non nisi externe in puluere rubro, eoque timide admodum n. odiceque vsi sunt, vel in suffimento. Emplastro quidem atque vnguento *πτυαλισμος* prouocatus est; suffitione vero sudor intolerabilis paene tantisper, dum saluatio rite subsequuta est. Tandem sexto decimo saeculo, anno *MDXXXVI.* et *MDXXXVII.*, aut non multo secus, interni argenti viui

*) Quum in Papiensi, ab anno 1516. in Fol.; tum Venetis binis, priore ab anno 1535. in Octau. " Liber de morbo gallico, in quo diuersi celeberrimi in tali materia scribentes continentur auctores, videlicet cet. " Posteriore, quae praestantissima est, ab ALOYSIO LEVINSO in 2 Vol. in Fol., quorum prius anno 1566., posterius 1567. Venetiis in lucem edita sunt, ibique iterum ex typographico *Baretii* data anno 1599, inscripta: " Aphrodisiacus siue de lue venerea in duo volumina bipartitus, continens omnia, quaecumque haecenus de hac re sunt ab omnibus medicis conscripta, - - nouissime collectus. " Alia eiusdem *Aphrodisiaci* editio exstat, eaque omnium optima, etsi multa habeat *ASTRUC*, p. 554, 555, quae de illa moneat, *BOERHAAVII* cura, anno 1728. Lugd. Bat. in Fol. Tandem *IO. BELII* editio quoque exstat, Basileae, anno 1536. in Quarto promulgata, inscripta quidem; " Morbi gallici curandi ratio exquisitissima, a variis iisdemque peritissimis medicis conscripta. "

viui vsus tentatus primum * non quidem a NICOL. MASSA, ** sed a PETRO ANDREA MATTHIOLO ***, qui etsi pessime eam ob causam a medicorum turba audiret, puluerem tamen illum rubrum a IO. de VIGO inuentum **** interne dedit. Mox sub Francisci I. temporibus a Turcis pilulae illae, quae a CHAIREDINO *Barbarussa* nomen traxerunt, in Europam migrauerunt, et frequentari a medicis in morbo venereo, licet infelici primum euentu, coe-

I 2

perunt.

*) Equidem non satis scio, qua ratione ductus perillustri van SWIETEN in Comm. ad Aphorism. BOERHAAVII Tom. I. p. 206. hoc IOANNI de VIGO tribuat, ubi dicit: "Post ea, ad luen veneream curandam laudauerunt externum tantum vsuum medici, donec primus fuerit IOANNES de VIGO, qui praecipitatum rubrum interne exhibuerit." Licet mihi ingemue consenti, quod quidem hoc nusquam vel in IO. de VIGO vel alius auctoris scriptis legere memini, quid? quod IO. de VIGO ipse negat in *Pract. Chirurgiae copiosa* L. V. c. I. puluerem illum in morbis venereis a se adhibitum esse, quem aduersus pestem atque in colicis cruciatus interne dederat.

**) Qui ab ipso MATTHIOLO citatur in libro de *morbo gallico*. Certe MASSA de morbo gallico librum scripsit maxime eximium, in cuius Tract. VI. c. 6. de vsu pulueris fuse differit, ab ipso tamen non nisi extrinsecus corpori applicato.

***) Conf. celebr. ASTRUC de morbis venereis, p. 126 et 127.

****) Conf. Practica eius Chirurgiae L. VIII. c. 13. NICOL. MASSA etsi neget se pulueris compositionem a IO. de VIGO didicisse, gloriam tamen inuentionis ipsi haud derogare audet.

perunt. * Nostrates suffimina atque emplastra, remedia per se atrocia, reliquerunt; vnguenta vero et internum mercurii vsum, hunc tamen perinde atque illa longe alia ratione ac pristino aeuo, adhibere pergunt. Etenim chemica arte aetas nostra mirum quantum locupletata ex argento viuo varia praeparata in promptu habet, vt *mercurium sublimatum* (ex ꝯ viuo aqua forti soluto, deductis rite deducendis additoque vitriolo ad candorem calc. et sale decrepit. *aa.* itemque nitri semisse, quae chemica arte sublimentur. **); *mercurium ex minio PLINII* seu cinnabare *resuscitatum*; *mercurium dulcem*, (ex argento viuo et merc. sublimato); *mercurium viuum dulcem*, (ex ꝯ manna Calabrina subacto); *mercurium depuratum*; *coagulatum*; *alcalisatum*, (ex ꝯ pulueratis ostrearum testis subacto); *virgineum*; *αντιφθισικον*, (ex ꝯ balsamo Peruiano sicco subacto); *aethiopem mineralem*, (ex ꝯ et floribus sulph. in mortario lapideo tantisper contundendis atterendisque, dum puluis exeat niger); *antiscorbuticum*; *διερετικον*; *καθαρτικον* ***; *violaceum*

* *prae-*

*) De quibus consulendi perill. van SWIETEN Tom. I. p. 206. ASTRUC de morbis venereis, p. 127. PETR. de BAYRO in Enchiridio de medendis cet.

**) Alia etiam ratione saepe obtinetur, vt experientia docet chemica, de vilitata praeparatione conf. celebr. VOGEL Inffit. chemiae, p. 261. sq.

***) ASTRUC p. 128.

* *praecipitatum album*; *praecipitatum rubrum* **;
bezoard.; *praecipitatum luteum*, — *gryseum* — *vi-*
ridem — *miraculosum cet.*; *panaceam mercurialem*
; *ptisanam sudoriferam* ex mercurio*; *solutio-*
nem mercurii per deliquium; *; *fixum DAVIDIS*
de PLANIS CAMPY; ** *cetera.*

§. XXXXVII.

SED quoniam tam multiplex ratio mercuri-
um aduersus venerea vitia adhibendi expertos me-
dicos saepe fefellit ***; hodie ea plerumque metho-
dus recepta inualuit, vt *vel* argentum viuum ex-
trinsecus circa articulos aegroti iterum iterumque
tantisper inungant, dum *πτυαλισμος* subsequu-
tus

I 3

*) *Idem* p. 415.**) Mercurius PAVLLI de SORBAIT. Vid. *Prax. eius medica*,
Tract II. § 6. Conf. ASTRUC de morbis ven. p. 537. III°.***) *Pharmac. Wirtenb. Part. II. p. 124.*****) Vid. ASTRUC *Libr. IV. c. 12. V. p. 414.**) *Ibid.* p. 415.**) *Idem* p. 519. II.***) Id quod vt ab aliis quam plurimis discedam testantur celebr.
BOERHAAVIUS in *Chem. Tom. I. p. 578. et Tom. II. p. 432.*
atque ASTRUC de morbis ven. L. II. c. VII. p. 126-130. et c.
IX. p. 146-150. MAXIMIL. LOCHERI *Obséruat. practic. cir-*
ca luem. LOT de arthritide incongrui mercurialium vsus effe-
ctu. Perillustriſ von ROSENSTEIN Anweisung zur Kenntniſ
und Kur der Kinderkrankheiten; Edit. excell. MURRAY, p.
490 - 495.

tus est; *vel*, ne *πτυαλισμος* excitetur, ad praescripta clarissimi CHICOYNEAU ET HENR. HAGUENOT *) aethiopem mineralem vel vnguentum mercuriale extrinsecus adhibent, purgantibus non nullis mistum; *vel* denique ore deglutienda ex mercurio praeparata exhibent varia, §. *praec.* ordine relata, de quibus vsu constat, quod haec aut efficiant saluationem, aut alio non numquam modo corpore exeant, et de quorum singulorum speciali ac cauto vsu egregie commentatus est perillustri VON ROSENSTEIN **). Atqui haec sunt legitima illa remedia, de quibus cel. ASTRUC, §. XXXXII., dicit, *arthriticos dolores plerumque tamen legitimae hydrargyrosi superesse, dum cetera luis symptomata evanescent.* Quodsi non vsu autem solum extra omnem dubitationis aleam positum est, consuetum, de quo modo dixi, mercurii vsum, qui *πτυαλισμον* promouet, admodum periculosum esse, id quod ipse cel. ASTRUC *** inficias ire nequiuit, sed si recta insuper rationis principia idem confirmant; prono inde fonte consequetur, tritum huc vsque mercurialium vsum bonae curationis nomine insigniri minime posse, §. XXXXII.
§. XXXXVIII.

*) Mémoire contenant une nouvelle méthode de traiter la Vérole, Montpell. in 8. 1734.

***) Im angeführten Buche; Seite 495-507.

***) De morbis ven. Lib. IV. c. X. p. 383-410; atque in subsequentibus passim.

§. XXXXVIII.

SED non vna aut altera ratio, verum tantum non singula, quae internus mercurialium vsus fert, adhortari medicum videntur, vt in tam periculoso medicamine cautus sit, ne facile committat, quo πτυαλισμος subsequatur. Mitto odiosa molestissima salivationis incommoda, quae in apri-
co sunt; mitto non eandem sanandi rationem, grauissimam atque atrocem eam exscreationem singulis conuenire*; mitto nec opus, neque vero necesse esse, vt acre συφιλητικὸν virus per glandulas, quae os saliuam humectant, excernatur demum, praecipue quum alia remedia adsint, a perillustri VAN SWIETEN laudata, a LOCHERO** confirmata quae in Gallia, Suecia, Anglia itemque Germania a medicis sapientibus adhibentur,*** alia praeter

*) Consulendus N. ROSEN de ROSENSTEIN *L. cit.* p. 493.

**) In Obseruat. pract. circa luem.

***) ROSEN de ROSENSTEIN *L. cit.* p. 507-511. Conf. perillustre BÜCHNERI *diff.* de mercurii sublimati corrosiui vsu medico interno; Halae 1758. Adde celeberr. HARTMANNI *diff.* obseruat. quasdam ad cicutae, mercurii sublimati et phosphori vsuum internum sistentem. Helmst. 1763. — In his remediis praestantissimum est, a perillustri VAN SWIETEN commendatum, sequens:

℞. Mercurii sublim. corrosiui in puluer. subtiliss. tritici gr. xxiv.

Spiritus ardentis e frumento, ꝑ. iv.

Digere, subinde agitando, donec mercurius solutus fuerit.

Dr. ad lagenam vitream.

ter ea a numquam satis suspiciendo celebr. PLENCKIO * reperta, de quibus deinceps fusius disseram. Sunt haec magna atque attentione ac providentia medici longe dignissima: sub splendida autem rationis luce, vbi detrimenta saluationis summa ante oculos sunt, ista fere minima. Nihil de excellentissimi Montis pessulani pridem Professoris et Archiatri regis CHICOYNEAU methodo, nihil de anxie circumscriptis diaetae eius limitibus, nihil de erroneo saepe istius effectu ** queror, quippe qua inuite etiam nec opinato, teste PLENCKIO, *πτυαλισμος* non numquam producitur. Taceo de noxa, quid! de extrema sanitatis iactura, *vel* si consueta vulgo mercurii medicina corpus imparatum offendat; ex gr. si vel nulla, vel nimia vel parciore alui ductio sanguinisque deduētio facta sit; *vel* si sua intolerabilis paene diaetae praescripta deseruerit *συφιλητιμος*, si quando acido cibo, §. xxxvi., admodum falso, aromatibus condito, pinguiori, cet. summatim difficilioris concoctionis cibus et vino usus fuerit; *vel* si regimen medicus ordinet aut aestuosum aut iusto frigidius, quorum vtrumlibet facillime contigit. Praetereo, quae perillustres de

ROSEN-

*) IOS. IAC. PLENCK methodus noua et facilis argentum viuum aegris venerea labe infectis exhibendi. Vindeb. 1766: Conf. Sectio huius Disput. III.

**) *Idem* p. 54, 55. Id quod ego etiam Berolini vidi.

ROSENSTEIN * obseruauit, PLENCKIUS ** con-
 firmauit: " In saluatione mercuriali copiose qui-
 „ dem miscetur mercurius humoribus nostris, sed
 „ per saluationem cito nimis iterum ex corpore
 „ eiicitur. Nam cum salua primis diebus eiecta
 „ mercurium simul eiici, docet aurum in ore re-
 „ tentum; quod a tali salua albescit. Sed si non ite-
 „ rum nouus ingeratur mercurius, saluatio conti-
 „ nuata non amplius dealbat aurum, certo signo,
 „ quod omnis mercurius iterum e corpore sit eli-
 „ minatus. „ — " Ciere tamen πτυαλισμον vl-
 „ cera faucium ex illo orta pergunt, etiamsi mer-
 „ curius non amplius eundem protrudere possit.
 „ Quoniam autem maxima argenti viui pars ad su-
 „ periores corporis partes meat, rarius istud per
 „ reliqua membra distribuetur. Eam ob causam
 „ virus in his partibus latitans minus remouebitur.
 „ Accedit huc, quod iusta per πτυαλισμον cura-
 „ tio requirat, vt inunctio iterum iterumque, id-
 „ que fortiter infricando repetatur. Quod fieri
 „ nequit, nisi vt febris oboriatur, §. xxxvi, p. 48.
 „ Hinc multa vasa in cute adeo comprimantur ne-
 „ cesse est, vt mercurio ne ineundi quidem singu-
 „ la locus sit. Apparet itaque, hic illic in corpo-

K

re,

*) Libr. citat. p. 492, 493.

**) Libr. citato, p. 50.

„ re virus relinqui. „ * Transeo recrudescentes inde morbos, qui plerumque mortiferi sunt; ** transeo redeuntes interiecto temporis interuallo nouas venerci morbi tentationes, easque grauiores, quem ad modum omnis recidiuus morbus anceps esse solet. Praetereo sanissimum etiam hominem ex mercurii vnguento perinde ac lue venerea infectum exscreare. Taceo tandem, *πτυαλισμον* sigillatim *κρῖσιω*, vt *GALENVS* loquitur, imperfectam saltem minimeque certam subministrare. *** Illud tantum queror, mercurii vsum, si *πτυαλισμον* cieat, non medicamentum salutare esse, non medicamenti primarii locum tenere, §. XXXXIII., immo vero intelligenti medico plane indignum esse, *ibid.*

INCOMMODA saluationis perillustris van *SWIETEN* rectissime depinxit ****. „Oritur primo aegritudo „per totum corpus, maior calor, febris, vires incipiunt, „unt prosterni quasi, appetitus minuitur, sitis oritur maior;

*) Perillustris de *ROSENSTEIN*, *Libr. cit.* p. 493.

**) *IDEM*; *Leute, welche venerisch sind, oder von der Liebesseuche nicht vœllich befreiet worden sind, büssen gemeinlich in hitzigen Krankheiten das Leben ein.*

**) Perillustr. de *ROSENSTEIN*, *Libr. cit.* p. 494., et qui eum ad verbum in his sequitur celebr. *PLENCK* in *Methodo noua et facili cœt.* p. 53.

****) In *Comment. super Aphorism.* *BOERHAAVII*, Tom. I. p. 206.

„ maior; post cadauerosus halitus exspiratur ore; gingi-
„ uae, lingua, palatum, tonsillae, glandulae sub lingua
„ et aliae vicinae incipiunt tumere, dolere, calere; den-
„ tes adsurgunt; lingua ad latera et apicem, vbi denti-
„ bus contigua est in primis, viceribus albis dolentissimis
„ eroditur; similiter et pars interior genarum et labio-
„ rum adficitur; tota facies tumet; labia tumentia retor-
„ rida fiunt foedo adspectu; tunc effluit viscosus olidus
„ humor ingenti saepe copia, exulcerans omnia loca,
„ quae alluit. Durat hoc per plures dies: sensim tunc
„ minuuntur omnia recensita, exhaustum apparet totum
„ corpus, et decolor. In quibusdam vel ex suppressa
„ saluatione iam incepta per frigus admissum in pri-
„ mis, vel ex peculiari idiosyncrasia, versus ventricu-
„ lum et intestina tendit remedii virtus; et similia tunc
„ in his partibus videntur oriri mala, quae oculis vi-
„ demus fieri in partibus oris interni. Tunc saeuissima
„ cardialgia, et tormina intestinorum acerbissima ori-
„ untur, alui fluxus aquosus, olidissimus, copiosus,
„ subito saepe vires posternit, animi deliquia, immo
„ ipsam mortem producit.”

§. XXXXVIII.

PRIMUM momentum vero, quod in perni-
ciem tendit sanandi hominis, in ipsa natura medi-
cinae, quae praebetur, positum est. Mercurius
sublimatus, quem *corrosiuum* vocant, mercurius
dulcis, praecipitatus ruber cet. xxxxvi., quantum
vsu constat, * venena satis fortia sunt: et damna

K 2

emer-

*) Vid. celebr. VOGEL Instit. Chemiae, §. 558:

emergentia vix ac ne vix quidem ab optimo medico praecaueri singula possunt. Vltro cedam, frumenti spiritum, quo mercurius sublimatus ille soluitur, animanti venenata salia minus noxia reddere, quia oleum vini inuoluit acida veneno imbuta: at enim quum acerrima tamen sublimati salia hominibus, qui infirmo pectore sunt, veneno medicata etiamnum * cernantur; quum aegri, qui sublimato illo frumenti spiritu soluto quotidie vtuntur, licet mirum quantum dilutae singulae partes sint **) rationes tamen intestinorum et in membris, id quod vsu constat, sentiant; quum in dicta §. xxxviii. mercurii sublimati solutione perniciofa illa metallica salia nihilo secius coagmententur, *** atque exedendi inde

*) Vid. perillustris ROSEN de ROSENSTEIN von Kinderkrankheiten, Edit. celebr. MURRAY, p. 508.

**) In singulas enim, quas aeger haurit portiones, vix quadrans grani de mercurio sublimato cadit, atque semisse granum mercurii sublimati quodque, quod quotidie sumitur, tum quadringenis et octogenis granis seu spiritus frumenti vncia dilutum, tum quater millenis amplius granis seu congio fere (*octava amphorae parte, 7 Quartier*) ptisanae ex sarsaparilla et lacte circumfusum est. Itaque singula & grana granis novies millenis fluidorum, quae vna bibuntur, circumdata sunt.

**) Id quod ratiocinor varia ductus observatione. Ex. gr. si quid mercurii sublimati soluti paruo atque exili vitreo tubulo excipiatur, protinusque repletus tubulus microscopio subiiciatur, solutio ea propemodum illuvies esse cernitur, proinde ac

inde vim valide adauētā accipiant; quum certe solutio mercurii sublimati illius aequae ac mercurius dulcis anceps et dubium medicamentum praebent, neque tantam in corpore virtutem medicatam praestent, quantam, de qua deinceps dicam, celebrat. PLENCKII recens inuenta medicina habet: prouidi omnino medici est, §. XXXXIII. fugere medicamentum minus certum et peius, quum iam meliora existant. In illis autem medicamentis, quae argentum viuum per se praebent, vbi non satis subacti mercurii globuli sunt, neque a mucis floccis tenaciter distinentur, facillime, quae argenti viui natura est, coeunt. Iam vero constat, mercurii viui partes, quae aquae partes volumine sibi aequales grauitate sua tantum superant, quantum numerus 14. excedit 1., longe plura corpuscula, seu guttas, (quas *moleculas* hodie non nulli probe dicunt) aggregata continere, quam guttula aquae ceteroqui mercurii moleculae ratione voluminis externi aequalis. Itaque argenti viui partes, etsi ob formam suam forsitan sphaericam continuae obiectae volubilitati sint, per se tamen solidae, et arctius in superficie cohaerent, quam sanguinis guttae, qua-

K 3 rum

ac si pollinis subtilissimi partes fluctuarent. breui internallo particularum aliae aliis accedunt, floccos formantes innantes subtilissimos, ad tubuli oram quasi flores accrescunt cessim valgiterque breuibus eminentibus spinis.

rum grauitas sub eodem volumine ad τὸ ὑδροειγυες
 grauitatem BOERHAAVIO auctore est, vt I: 13.
 Ergo in molecula mercurii plura puncta contactus.
 Ergo plures caussae, cur moleculae argenti viui sibi
 inuicem potius cohaereant, et dum se contingunt,
 facilius inter sese coalescant, quam cum alienis par-
 ticulis, ob pondus vero grauius repugnent admo-
 dum, si adhaerere leuioribus debeant. Ergo diffi-
 cilius globuli mercurii aliis immiscebuntur, innixi
 autem, nisi admodum tenax fuerit vehiculum, fa-
 cile excident, et soluta gutta alia consociabitur; quo
 facto argentum viuum idem in corpore valebit,
 quod argentum viuum crudum in corpore efficere
 valet. Nempe bina inde discrimina. *Alterum*,
 quum argentum viuum ex variis metallis esse possit,
 et quum raro in tabernis argentum viuum purum,
 ex minio PLINII, vel quod virgineum vocant, re-
 periat; non ea solum, in quae soluitur, sed et
 ea, quibus circumdatus mercurius est, salia facile
 veneno imbuta admisceri humoribus inquilinis pos-
 sunt,

*) Id quod experientia cognoscitur, vti in chemicorum scholis
 discimus. & in cochleari experientiae huic idoneo super igne
 nec vapido tantisper teneatur, dum euaporatio euadat. Iam
 si vapores fumidi colore *luteo-viridi* dilucescunt, & *aureum*;
 si *caeruleo*, *argentum*; de fusco atque viridi mixti, fe-
 re *Cyprium*; si *albicantes* ad arsenici instar, & *stanneum*
 vulgo vocant; si colore autem *subalbido*, & *plumbeum*; si
 tandem *lurido*, & *ex ferro*.

sunt, atque sanitatem adeo turbare magis, quam iuuare. *Alterum* vero est, quod argentum viuum vel in latioribus corporis vasis diffluat, vel per angustiora delabatur. Vnde tot horribiles Anatomicorum obseruationes.*

§. L.

PRAETER ea argentum viuum in vasa forte minutissima propulsum, ea praecipue, quae dilatari non patiuntur, et quae vim cordis minus participant, ** quum per se vasculis non adhaereat, et, nisi tum tunicarum elasticarum vi tum mobili vasorum

*) Celebr. ROERHAAVIUS mercurium ipsam cranii *διπλον* penetrasse ibique haesisse vidit. Conf. *Praef.* eius in Editionem, quam curauit, *Aphrodisiaci*, de quo §. xxxvi., p. 66. Praefatio ea etiam tum in gallicum sermonem versa est anno 1736., tum in theodiscam, Bremae, 1737. Perillustris HALLERVS Goettingae in sectione anatomica idem deprehendit in vertebri dorsi, quae a mercurio laceratae digitis friari potuerunt, argenti viui globulis hinc illinc in tabulam decidentibus.

***) Vis ea propellens valde imminuitur circa articulos. Vascula enim, quae ex truncis pullulant quum propter orificia minor quodam modo resiliunt, tum vero varie flexa et saepius retrograda angulos opponunt, quos formant, et in tractu suo circa articulos longe lateque circumfusa flexura, qua pergunt, transuersa accelerantium velocitatem frangunt. Hinc obstacula mercurii, quae facile eum retinent. Conf. WINSLOV *Exposition anatomique*, Tom. IV. §. 128. et §. 145. Itemque HENR. ALB. NICOLAI de *directione vasorum pro modificando sanguinis circulo*. Argent. 1725.

forum cylindraceorum fabrica atque vi cordis, vltius propelli nequeat, haesitabit, in minimis vasis subsistet, vnde spasmodorum materia §. xxvii. et xxviii. et circa ligamenta articularis morbi occasio §. xi. Atque eo etiam magis haec contingent, si ex larga libidinis vsura multa tonicarum fibrarum §. xxx. agitatio, ex frequenti agitatione *ἀτονία*, §. xxxiii., ex *ἀτονία* praeter naturam neruorum debilitas, ex debilitate liquorum defectus, atque ex hoc humorum crassitudo, humorum in orbem motus hinc illinc deficiens fuerit. Deinde salia illa, quae mercurio imbuta vulgo adhibentur, ipsa spasmodis multam ansam praebere possunt, §. xxxvi., itemque obstructionibus quum obfirmandis tum nouis hinc illinc compingendis vltro inseruiunt. Nouis quidem, quia *primum* a salibus parietes vasorum irritari §. xxx. et xxvii. possunt; quo facto fibrae vasorum tum circulares tum in longitudinem porrectae constringuntur, §. xxvii., accedentibus humoribus transitus negatur, id quod quo frequentius iteratur, *ἀτονία* subsequitur, §. xxxvii.; hinc vires, quas motrices vocant, deiectae; hinc inertia et impotentia decenter transmittendi, quod transire debebat, quae impotentia OBSTRUCTIO est.* Ex frequentiori autem vasorum irritatione intus ad tunicas vasorum saepe tumores suboriuntur, ob-

*) Definitio HAMBERGERI.

structionis caussae miserabiles. *Deinde* vero mercurius et eius salia corpora *specificè*, vt dicunt, grauiora sunt, quibus liquida minutissima facilius inhaerent, demtis autem sanguini subtilissimis liquoribus particulae reliquae arctius cohaerent, vnde *visciditas*, quem ad modum loquuntur, humorum, * obstructionis caussa. *Obfirmantur* praeter ea obstructiones ex pondere mercurii, cuius impetus celeritatem, hinc vim auget, quae si tamen obstaculo remouendo impar fuerit, rigentia magis compinget, obfirmabit, spasmos excitabit, §. xxxvi.

§. LI.

QVONIAM secundum principia physica argenti viui moleculae inuicem libentius cohaerent, quam cum alienis, globuli mercurii, si hic non satis superque contritus ac subactus fuerit, facilius confluent: quo factò singula, quae modo recensui, argenti viui in corpore detrimenta augescent. Atque haec sunt, ex quibus facile intellectu est, qua ratione *articularis morbus* peruersae curationi §. xxxxii. vitii venerei §. xxxxiii. superstes esse possit. Sexcenta alia quidem sunt, quae quum tritum mercurii vsum, tum peruersae curationis genera attingunt; sed plura persequi tum magnitudo voluminis tum festinatio prohibet, vt ad ea transeam, quorum

L

caussa

*) HAMBERGERI Physica, §. CLXV.

caussa haec scribere potissimum institui. Post triplicem illam rationem §. xxxvii., qua argentum viuum hodie *σιφιλητικοις* dari coepit; post medicamentum istud p. 71, quod ex perilluistris van SWIETEN * commendatione frequentauerunt plurimi; post singula illa venerei vitii medicamina, quorum celeberrimus ASTRUC ** locupletissimus auctor existit, tandem vir celeberrimus IOSEPHVS IACOBVS PLENCK, chirurgiae atque artis obstetriciae Vindobonae Magister dexterrimus, aduersus venerea vitia medicinam reperit singularem et propriam. Post varia experimenta, quae instituere monitu adductus est celebr. PLENCKIUS integerrimi sui doctissimi que MARHERRI, et quae in libello iam iam laudato *** ordine recenset, argentum viuum cum gummi Arabico miscuit, conterendo ista in mortario lapideo per horae quadrantem. Adfuit iterum iterumque parum aquae viuae et conterere perrexit: quo facto gummi (subinde liquefcens mulsu tandem factum est, argentum viuum vero subactum plane et oculis subductum. Suffuso rursus aquae viuae pondo diluta quidem massa est, colorem referens leucophaeum, argentum viuum

*) Conf. Comment. de rebus in scientia, nat. et medic. gestis, Tom. V. p. 717.

**) De morbis venereis, (Edit. Parisiens. 1736.) p. 104-150. item p. 346-397. p. 410-424. Itemque p. 425-564. passim.

***) Pag. 4-17.

uiuum tamen disparuit. Lagenae haec indidit, et seposita quiescenda curauit. Breui post interuallo mercurii non nihil in fundo subsidit: attamen globulos mercurii singulos in tantum a gummi circumdatos PLENCKIUS vidit, vt singuli in vnum redigi pro more suo non possent. Vel leniter autem agitata lagena sedimentum adscendit, intimeque iterum aqua permisceri coepit. Praeter ea plurima alia etiam de hoc sedimento experimenta per longius temporis spatium instituit, quae in laudato libello * relata legimus.

§. LII.

ATQVE ex his hoc factum tandem est medicamentum, cuius insignem *συφιλητικοις* mendendi rationem vsus frequens comprobauit.

℞. *Mercurii viui depuratissimi* ℥j.
Gummi Arabici ℥ij.

Conterantur bina in mortario lapideo, perfusa aquae *Fumariae* dimidia cochlearis mensura, tantisper dum mercurius omnis abiit in mucum.

Plene subactis adde sensim insuper conterendo

℞. *Sirupi Kermesini* ℥j.
Aquae Fumariae ℥viii.

D. S. In singulos dies binae cochlearis mensurae, altera *mane*, altera *vesperi*.

L 2

Bero-

*) Conf. idem PLENCKII scriptum p. 22-48.

Berolini in amplissimo regio nosocomio haec medicina cito inualuit, vtilitate sua in morbis venereis longe commendatissima. Excellentissimi autem medicinae in nosocomio moderatores medicamentum istud non nihil immutata ratione perficere curauerunt, quae fere sequens est.

*Rz. Mercurii viui depuratissimi ℥ij.
Gummi Arabici ℥j.*

Conterantur bina in mortario lapideo, perfusa subinde *rosacea aqua*, tantisper dum mercurius omnibus abuit in mucum. Satis superque subactis addatur insuper conterendo

Aquae rosaceae ℥xvj.

D. in ampullam vitream: S. In singulas *δοσεις*, mane alteram, alteram vesperi, binae cochlearis mensurae.

Atque equidem ipse incredibilem paene huius medicamenti efficientiam in centum amplius aegrotis feliciter, iisque sine omni molestia remedio illo sanatis, grata in optimum PLENCKIVM pietate admiratus sum, eandemque eius etiam virtutem nuper expertus in arthritica, §. III., de cuius curatione iam dicere adgredior.

SECTIO

 SECTIO II.

SPECIATIM

CVRATIONEM ARTHRITICAE

EXPONENS.

§. LIII.

VENIO itaque ad curationem §. VII., qua articularis morbus arthriticae venereo vitio superstes feliciter sanatus est. Cognitum tum plenius est, arthriticam illam ex venereo morbo vitiose se habuisse, atque equidem hac de re tam certior factus, quam qui longe certissimus: singula tamen argumenta enarrare non opus est. Disquirenti mihi vero subtilius praesentis morbi causas ex iis, quae supra §. XXXII-XXXVI. et §. XVI. generatim exposui, occurrunt nulla, nisi venereum vitium male curatum, §. VI. et §. XXXII. Quum igitur exploratum esset, feminam aegrotantem arthriticam esse §. VII. collato §. VIII., et vitio eam antea venereo laborauisse, ex cuius peruersa curatione morbus articularis quum oriri potuit, tum vero maxime probabiliter obortus vere est, et si vel non inde natus foret, sine dubio tamen, quod Sectione deinceps III. dicitur, remediis iisdem illis, quae a celeberrimo PLENCKIO ac-

cepimus, morbum item depelli posse; ego feminam
PLENCKIANA methodo sanandam suscepi. Sed quo eo
tutius singula peragantur, primum aluum pur-
gandam iudicavi. Dedi hac mente catharticum se-
quens.

℞. *Rhabbarbari* ℥j.

Cremoris Tartari ℥j.

quorum comprobatae virtutes medicatae fatis super-
que in vulgus cognitae sunt. Atqui haec catharti-
ca purgandae aluo abunde satisfactura esse propter
ea existimaui, quod a medicis, quos antea femina
habuit, purgatio ea iam dum fatis cauta erat. Transi-
igitur ad argenti viui usum internum, imperans
ad modum Berolinensium mercurii viui *drachmas*
duas cum *uncia una* gummi Arabici in mortario la-
pideo subigendas, diligenter vero subactas *decem et*
sex uncis aquae rosaceae rite diluendas, de quibus
diebus singulis tum mane tum vesperi binas cochle-
aris mensuras aegrotans hausit. Solutionis huius
dimiam fere copiam femina biberat, quum dolori-
bus, quibus antea lumbi praesertim et caput ange-
bantur, per totum paene corpus valde vexari coe-
pit, quos praeter naturam *διεξησις* subsequuta lar-
gior est. In vrina ad digitorum trium altitudinem
materia subsidit cretacea, ei persimilis, quae su-
pra §. XXII. et XXVI. cum rationibus suis §. XXXVIII-XL.
descripta est.

BERO.

BEROLINENSIVM autem non nihil immutatam a celebr. PLENCKIO institutam medendi rationem propter ea praeferendam esse duxi, quod tali proportione argentum vivum solito potius subactum, neque sedimentum in fundo lagenae vmquam cernitur. Aqua quidem, quaecumque est, perfundi satis contrita possunt, modo ne impura fiet. Rosaceam tamen praestare arbitror, quum purior sit et saporem bene temperet. — Materia, quae cum vrina feminae per renes percolata est, quin eiusdem naturae fuerit, cuius vrinam cretaceam generatim esse dixi §. xxxviii. nullus dubito: atque hinc adeo macie ac tabe tantopere renuatum esse feminae corpusculum §. III. puto. Cognitum enim ex Physiologiae principiis, quo copiosior alia prae aliis praeter naturam secretio in animante existit, eo parcius turbato ordine et laesa secretionum aequabilitate alios animantis liquores suggeri naturales. Sed his deficientibus corpus emacrescere quid mirum? Detrita itaque ossibus sensim terreae materiae copia solito largiori, natura paulatim replere vacua, et fusius adferre offensis ossibus nutrimenta admissa est. Atqui id, quod praeter naturam decedere ossibus coepit, facilius in hac aegrotante restitui adhaesione et accretione recenti potuit, quoniam, quum pedibus non valeret, toto die ossa quiescebant. Tanta copia vero terreae materiae ad ossa aduecta musculorum fibris denegata est: ex quo corpus non potuit non emacerari.

§. LIII.

§. LIII.

EA mihi quum nuntiaret femina, abstinere aliquantisper ab argenti viui vsu ipsam iussi, et ne doloribus adauctis tabesceret, et vt virium imbecillitati consulere. Quo tamen detritae corpori materiae exitus paterent liberi, et vt simul compressa menstrua, quantum sine noxa fieri posset, excierem, interim diaphoretica dedi, et quae pro mensium fluxione prouocanda forent. In illum finem *tincturam* adhibui, quae ex *Tinctura antimonii acri* et ex *Essentiis succini*, *pimpinellae* et e *Tinctura* item *Martis*, quam *aperitiuam* LYDOVICI vocant, composita erat, in singulas *δοσεις* tricenas guttas. Pro mensuris educendis vero dedi *radices ellebori nigri*,* *pimpinellae albae*, *rubiae tinctorum*, *caryophyllatae* et *vincetoxici. aa*; cum *herbis melissae hortensiae*, *artemisiae rubrae*, *pulegii hortensii*, *rorismarini* et *serpilli vulgaris aa*, et *florès calendulae*, e quibus decocto vti quotidie debuit femina. Quum illius remedii, quod *tincturam* dicunt, tum propria decocti huius virtute finem ego consequutus sum longe exoptatissimum. Acria antimonii salia mucosa noxia amplius dissoluere, sulphureae vero atque oleosae eiusdem partes sanguinis

*) Quae quondam solae sufficere aduersus articulare morbum credebantur. Conf. ARETAEVS de curatione morborum diuturn. L. I. c. 12.

nis in orbem motum salutariter augere, vtraque subtilissimos exitus aperire; praecipue succini falia vasa leniter stimulare, succinique spiritus nervorum fibras insigniter fouere; atque singula coniunctim cum pimpinella et iis, quae *LYDOVICI tincturam* ingrediuntur, quum acris tum solvendi virtute apprime praeditis, praecipue vero volatilibus subtilissimis cinnamomi particulis neruinas fibras facile grateque illicientibus corpusculum fractae feminae et iam dolores misere fouens bene excitatum refecerunt, atque naturae sine vlllo detrimento suppetias venerunt. Sudores apposite subsequuti sunt critici, vrina per totum tempus maxime cretacea; dolores subinde rariores, minores, quibus leuata tandem aegra omnibus est. At vero menstrua ciere data medicamenta nondum valuerunt; neque nodi §. III. abierunt, collum autem circa vertebrae ex improviso molliter tumidum, cum sat magna tamen feminae molestia.

§. LV.

Huius primum tumoris causae extrinsecus cantharidum statim remedio succurri, quorum auxilio grandis copia materiae exiit modice glutinosae, coloratae, acris, quae quum exitum inuenisset, nullus amplius in collo vel tumor vel dolor, verum causa sublata et naturae auxilium submini-

M

stra-

stratum diligenter est. Sed vt menstruorum quoque vitio mederer atque nodos deducendos curarem, iterum de mercurii solutione Berolinensium mensuram §. LII. dedi. Ex quo octo dierum spatio nodi subtrahi oculis, tandemque, quanti quanti fuerunt, deflorescere planeque consumi coeperunt, et per vrinam aequae ac sudorem materia eorum abire. Mensium fluxio naturalis pertinacissime latere, mercurii tamen insuper vsu, eoque solo, paucis diebus initium primum fecit. Ciendae adhaec eiusdem gratia intra ima pedis incisi venam, missoque, octo vnciarum mensura, sanguine femina tum *tin-cturae* imperatae reliquias sumsit, ex quo mox naturalis mensium fluxio sine vlla amplius offensione rediit, atque femina ante paucas hebdomades, immo per annos duo amplius §. IIII. articularis morbi doloribus misere macerata, quae nec pedibus valuit, neque victum sibi quaeritare labore quopiam poterat, sana facta est. Sublata feliciter morbi causa §. XII. et §. XXXII., symptomata subinde cessauerunt singula, atque sumtis paucis corroborantibus sanitatis omnino integritatem ex voto adeo recuperavit, vt etiamnum, dum haec scribo, alacris sit, incolumis, neque infirmam valetudinem sentiat vllam.

§. LVI.

QVEM AD MODVM VERO in curatione huc
 vsque, quaecumque fuit, ita in hac cum primis fe-
 mina CELSI* effati veritatem expertus sum: " in
 „ nullo quidem morbo plus natura sibi vindicare
 „ quam ars, ars quam natura potest. „ In hac
 enim non per vrinam solum et per sudores inuisam
 ac detritam corpori materiam natura expulit, at-
 que sic votis medici mirum quantum respondit, ve-
 rum *diaggeia* quoque aegrotantem feliciter arri-
 puit, quam equidem nullo modo vel sistendam vel
 continendam esse duxi. Aduersus tormina autem,
 quibus nimis vexabatur femina, et quae quin a ma-
 teria morbi intestina acriter depascente orta sint,
 non dubitavi, rhabarbarina adhibui, quibus ex sen-
 tentia etiam eorum curatio processit. Libentissime
 equidem simplici huic attamen prosperrimae curatio-
 ni addi varia potuisse cedam, tum extrinsecus, ex-
 gr. praestantissimum celeberrimi HOFMANNI lini-
 mentum neruinum,* balnea, aliaque, tum inter-

M 2

ne

*) De medicina, Libr. III. c. I.

**) Habet hoc

*Aquae Anhaltinae ℥ij.**Balsami Peruuiani ℥ij.**Theriaca veteris ℥i.*

Quibus rite digestis percolatisque addendae

Esca

ne varia lactis genera, pro ordinario potu serum lactis cum succo citri vel cremore tartari, aut tamarindorum succo cet., pro cibis feminae iuscula ex pullo gallinaceo, carnem vitulinam cum nasturtio aquatico** cet., acidulae mineralis pondo in singulos dies quaterna vel terna, aut non multo fecus epotanda, et quae sunt reliqua. Per miserabilem autem feminae condicionem §. v. tam pretiosis uti haud licuit.

§. LVII.

SUNT, qui se tutos fore ab articularis morbi grauitate somniant, iniqui medicis et pertinaciter illis infensi, qui diuersis quasi itineribus fugam quaerunt. Alii horum soli bonae diaetae salutem committunt, lacte viuunt et decoctis ex foliis *agrifolii*, mane *Essentia aristolochiae* vtuntur cum frequenti per diem theae Chinensis sorbitione, vesperi pulueres sumunt ex nitro et salibus mediis cinnabari compositos, turgidum membrum frequentius fricandum curant, prouideque cibis uti cauent, qui
alli-

*Essentia croci**Castorei**nucistae. aa. ʒj.**Campborae ʒj.*

M. F. linimentum, quo dolentes turgidae partes iterum iterumque inungendae sunt. Conf. HOFMANNI Therapia specialis, p. 396.

** Conf. ASTRYE de morbis venereis; (Edit. Paris.) p. 390.

allicere accessionem morbi forte possent, §. xxxvi. Hi si didicerint, dum causas proximas, dum occasionem solum vitant, quae alias accelerare morbum potuisset, se fomitem tamen morbi §. xvii. et potiores eius causas interim fouere, magis de radicitus euellendo malo, quam de amputandis solum eius fibris cogitent, quippe quod fundamentum et radices in corpore habet altiores. Sunt alii, qui se empiricis tradere malunt; alii turbae medicorum confidunt, et turba pereunt. Equidem non negauerim, esse empiricos, qui propria quaequam et peculiaria aduersus hunc vel illum morbum remedia possident, dummodo in aprico foret, quis ex nugigera ex sutore medicorum phalange fortunatus ille Themiso sit. A PARACELSO empirici arcanum aduersus articulorum morbum accepisse videntur, quod, nisi me omnia fallunt, eadem illa mercurii solutio est, quam celeb. PLENCK nuper reperit, et nobis ingenua liberalitate tradidit: certe coniectura haud improbabili ariolor, atque auctoritate insuper perillustri van SWIETEN * nitor, PARACELSO remedium arcanum fuisse aduersus articulare morbum et cunctas eius species proprium, de cuius virtutibus ita differit,** et item philosophus ille

per

*) Conf. Comment. ad Aphorism. BOERHAAVII, Tom. III.

P. 34^r

***) De hoc arcano hic illic in Operibus suis differit THEOPHRA-

per ignem, HELMONTIVS *, cui arcanum PARACELSI cognitum fuit, talia de isto refert, quae certe Mercurii solutioni PLENCKIANA plane respondent.

§. LVIII.

SED. missos faciamus empiricos: in transitu autem observationes non nullas subiicere liceat, quae curationem pertinacissimi huius morbi praecipue attingunt.

- I. FORTIORA cathartica remedia turbant morbum, non depellunt. Prouidi medici est cum celebr. HOFFMANNO ** vel *manna vii* vel *rbabarbara* cum *cremore tartari*. BOERHAAVE. ***
- II. IN articulari morbo vago praestat saepe sanguinis missio, qua fit, vt inuisa materia ex loco quopiam deducatur minus commodo. MEAD. † Regula autem nulla valet, nisi vbi rationes adsunt — *incommodus locus*, *πληθωρη*, cet. Nam quando circa articulos solos

ludit

PHRASTVS. Ex. gr. in Archid. Libr. III. de *quinta essentia* In Fragm. libr. II. de vita longa c. r. "Erslich soll ein jeder
 „ podagramischer gnugsamlich und vollkømmlich *purgiret*
 „ werden mit dem *Arcano carallino*, durch welches der po-
 „ dagrische Fluß dermaßen ausgetrieben wird, daß das Po-
 „ dagra nicht mehr statt haben kann cet." Huius arcani in aliis quam plurimis locis mentionem facit.

*) In Operib. Sectione; *ignotus hospes morbus*. Item in Capit. *Volupe viuientium morbus*, §. 25.

**) Medic. ration. et System. Tom. III. Part. II. sect. 2. c. XI.

***) Aphorism. de cognoscendis et cur. morbis, CXCCLXXII.

†) Monit. et Praec. Medic. p. 201.

ludit malum, sanguinis detractio valde noceret. SYDENHAMVS.*

III. OPTIMA iustae perspirationis adminicula articulo-
rum morbum curandi subsidia maxime egregia sunt.

III. CORTICIS Peruuiani grana aliquot et mane et ve-
speri sumi ab arthriticis salutariter possunt.

V. SALVTARITER quoque arthriticus frequentare pote-
rit vel *Alcabest* GLAUBERI** mane cum iusculo vitu-
lino, parca $\delta\sigma\iota$; vel *silem volatilem cornu cerui**** vel
SYLVII *volatilem silem oleosum*, neque vero ita para-
tum, vti Pharmacopoea Wirtenbergica**** docet, ve-
rum subiecta ratione impetrandum.

R. *Salis tartari*, ℞ ij.

Salis ammoniaci, ℞ i.

Spiritus vini, ℞. iv.

Aquae. q. s.

Haec soluta et satis mixta rite distillentur per retortam
vel Alembicum: spiritus impetratus ter quaterue de
capite mortuo suo cohobetur. Impetratis vero, si liber,
olea aetherea aromatica addi possunt.

VI. ARTHRITICVS *saccharo lactis* etiam recens parato
utiliter fruetur.

VII. IN languore nimio vini Canariensis haustus arthri-
tico nectar erit.

VIII. A-

*) Tract. de Podagra, p. 560.

**) Excellentiss. VOGEL Instit. chemiae, §. 583.

**) Conf. tamen summi literarum ornamenti celebr. atque illu-
stris BEIREISII disquisitio medicamenta inania in medici-
nam peruersis opinionibus recepta lustrans, p. 75.

****) Poute II. p. 157.

VIII. ACRI illa ac depascens materia, quae articularis morbi fomitem continet, non eisdem in omnibus exitus amat. Eicitur in aliis salivatione, in aliis cum urina, per sudores, διαγοιαν, in aliis fluxione alui, in aliis per αιμορροϊδες, non numquam vomitione naturali *; in aliis per suppurationem, non numquam per tussim humidam; purpura tandem, cet. KLEIN, **

VIII. DEDUCENDI subinde materiam morbi per loca, ubi exitus patent naturales, remedium maxime exituum fertur sequens. ***

*Ex gummi Ammoniaco, quod aceto solutum est,
Sapone Alicantino,
pulvere squillae parca δοσι*

Fiant pilulae.

ADHAEC

*sulphur antimonii aurat. ultimae praecipit. *****

Lixivium alcal. fixum maxime concentr.

Oleum amygdal. dulcium recens express.

Misc. intime, ut fiat solutio.

Ade Tinct. tart. †

ex quibus *Essentia* redibit *acerrima*.

X. ENO-

*) Cuius memorabile exemplum perill. VAN SWIETEN refert in *Comm. super Aphorism. BOERHAAVII*, Tom. III. p. 294.

**) Interpr. clinic. p. 21. 22.

***) C. F. HUNDERTMARK de urina cretacea, p. 32.

****) Excell. VOGEL Instit. Chemiae, §. 752.

†) VOGEL Instit. chem. *ibid.*

- X. ENODATIVVS vero sulphuris aurati antimonii eximius ac comprobatus in morbo articulari vsus a D. D. BAL-
LERSTED * demonstratus est.
- XI. NEQVE vero dubito, fore, vt eximium illud resoluendi remedium, *terra foliata Tartari* in articulari morbo virtutes suas praestet incredibiles, licet, quantum constat, vsus eadem in hoc morbo huc vsque sit nemo.
- XII. SAPIENTIS medici esto, vehementissimam morbi excandescentiam atque intolerabiles eius dolores probe discernere, nec salutiferum morbi dolorem, qui sub noctem contingit, et faeuitiam eius a medico leniendam commiscere. Non nisi haec, etsi aegre, a medico compescenda.

R̄. *Liquoris anodyni mineralis* HOFFMANNI ℥ij.
Essentiae Castorei,
Laudani liquidi SYDENHAMI āā. ℥j.

M. D. S. Alle 2. oder 3. Stunden 40. Tropfen.

- XIII. IN angina arthritici

R̄. *Crystall. mineral.*
Sacch. crystal. āā.

M. S. Teneatur in ore ℥j. tantisper dum salua redundat. Haec exspuatur: et iterum iterumque remedium idem repetatur.

- XIII. IN ὀδονταγγο oleum Caieputi remedium longe praestantissimum.

N

XV.

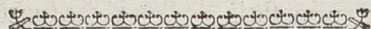
*) In peculiari disquis. de *sulphuris aurati antimonii eximio vsu in arthritide*. Helmst. 1759.

XV. **PRÆCIPITATA** lympha a salibus, quæ multum alcali continent, soluitur: soluta mercurialium ope expellitur.

XVI. **SVA** cuique *algiditas* speciei peculiaris curatio, sicuti sua cuique causa. Haec causa a prudenti medico reperienda atque eliminanda. In singulis tantumque non omnibus mercurialia cetera omnia antecellere medicamenta usu constat medicorum longe experientissimorum.

Quum usus etiam satis superque docuerit, in articulari morbo, praesertim venereo, alcalina remedia esse omnino salutaria, causam morbi maxime acidum sit §. XIII. necesse est.

SECTIO III.

DE

VI ARGENTI VIVI

EFFECTRICE SANATIONIS IN ARTHRITICIS

PRAESERTIM VENEREIS

Quatenus quum ex natura sua tum praecipuis non nullis observationibus lucidius demonstrari posse videtur.

§. LVIII.

ETENIM mecum ipsi cogitanti, qua ratione sua cuiusque medicamenti virtus et efficientia aduersus morbum sit demonstranda; quaerenti enim mihi ipsi, quid sit, quod praesertim **PLENCKIANA** me-

methodus plus valeat ad venereum vitium depel-
 lendum salibus metallicis, argento viuo inuncto,
 cet.; quaerenti mihiptetandem, vnde tanta ac propria
 adeo mercurio viuo prae ceteris remediis omni-
 bus in curanda lue venerea vis atque efficacia sit,
 quod a celeberrimo ASTRUC* copiose atque eui-
 denter demonstratum, atque auctoritate perillu-
 stris VAN SWIETEN** maxime euictum est; pon-
 deranti mihi vero primum argumenta ASTRUCI,
 *** deinde a PITCARNIO**** disputata, tum celebr.
 PLENKII *ὑποθέσεις*; verentique, ne temere vel
 falsae rei vel non satis cognitae adsentiar, eo mi-
 nus committendum videtur, vt fallar, quo turpi-
 or quum omnibus in rebus temeritas in adsentiendo,
 tum maxime in eo loco est, in quo de vi medica-
 menti, per quod sanitati detrimenta inferri maxima
 N 2 possunt,

*) De morbis venereis, Libr. II. c. VIII.

**) "Hoc saltem patet, argenti viui usum, siue per saliuales du-
 ,, ctus siue per aluum educantur humores, dissoluere omnia,
 ,, attenuare, diuidere. Sanissimus enim homo, opima cor-
 ,, poris pinguedine nitens, incautus dum argentum viuum
 ,, ad curandam scabiem corpori adfricat, validissimam pas-
 ,, sus fuit saliuationem per viginti dies, totus pallidus et e-
 ,, maciatus emerfit, toto sanguine sic dissoluto, omni pin-
 ,, guedine attenuata et educla de corpore." Tom. I. Com-
 ment. super Aphorism. BOERHAAVIJ p. 207.

**) Libr. cit. Libr. II. c. VIII.

****) In *diff.* de causis diuersae molis, qua fluit sanguis per pul-
 monem cet. p. 37. 38,

possunt, iudicandum est. Plurima quidem medi-
camenta vsus docuit, et " mirari licet cum CICE-
,, RONE, * quae sint animaduersa a medicis herba-
,, rum genera, quae radicum ad morsus bestiarum,
,, ad oculorum morbos, ad vulnera; quorum vim
,, atque naturam ratio numquam explicauit: *utilitate*
,, et ars est et inuentor probatus. ,, Atque ita ex-
ploratum quoque habemus, *mercurium prae medica-*
mentis aliis omnibus aduersus venerea vitia efficacissi-
imum esse et proprium remedium.

§. LX.

RATIONES vero, quare medendi metho-
dus, quam celeb. PLENCK primus docuit, aliis an-
tecellat, enucleandae subtilius esse videntur

primum ex τὰ ὑδαεργεῖα natura per se considerata.

Deinde ex propria gummi Arabici virtute, quatenus
per se consideratur.

Porro ex vi conterente.

Tum ex intima argenti viui cum gummi Arabico coniun-
ctione.

Praeter ea ex humoribus corporis, quibuscum, miscetur
medicamentum, et per quos transit.

Naturalis quoque in corpore caloris atque actionum natu-
ralium ratio habenda:

Adhaec ceterorum medicamentorum, quae vna propi-
nan-

^{a)} De diuinat. Libr. I. c. VII.

nantur: ex. gr. *decocti sarsaparillae, cicutae, balneorum*
balsami Copaiuae***, cet.

Respicienda *insuper* sunt *vasa corporis*, quae permeat mercurius.

Tandem natura morbi, qui mercurio depellitur, enodabit cetera.

§. LXI.

QVODSI singulorum horum momentorum primas causas cognitae exploratasque haberemus, de argenti viui virtute certissima nobis esse cognitio. CERTISSIMUM enim, seu *complete certum* est, cuius rationes omnes ac singulae nobis constant. Contra ea OPINIO est, si quid cognoscimus, cuius veras causas non perspicimus. *Opinio praeiudicata* autem vera esse potest, etiamsi rationes notae rei non intelligantur ab eo, qui opinione ducitur. *Auctoritas* in re medica plurimum valet: immo vero *contra auctoritatem* vincendi forsitan studio iudicasse itidem turpe est. Attamen non committamus, ut auctoritati ratio, ut opinioni confirmatae veritas et natura ipsa cedant. Opinatio non decet virum, qui, quod credit, scire debebat.

„ Est quaedam laudabilis praestantium virorum
„ imitatio, et bene vel ab hoste discitur, quod re-
„ cte monet, vel agit. Est et imitatorum caecum
„ pe-

*) Perillustr. ROSEN de ROSENSTEIN von Kinderkrankh. 2.
498. sq.

**) Conf. PLENCK in libello *cit.* p. 67, 68.

pecis " magnorum virorum sequax turba,
 quae plus plusque *avros* *ēda* sectando non ultra
 rudimenta medicinae adsurgit. Mens sapientis me-
 dici semper exquirendis excogitandisque notis veri
 alitur, semperque cum oblectatione solertiae an-
 quirit, ut ipsa videat, atque cohibeat et ab omni
 lapsu contineat temeritatem, quae tum esset exitio-
 sa, quum aut falsa aut incognita medicamenta sine
 ulla dubitatione approbaret: neque enim hoc quid-
 quam turpius in medicina esse potest, quam cogni-
 tioni et perceptioni adsertionem; temerarium usum,
 approbationemque praecurrere. Sapientem medici-
 nae cultorem haud fugit, quantum sciat et quantum
 nesciat; intelligit ille, de quibus habeat scientiam,
 de quibus nihil sciat, et quarum ignorationem haud
 effugiat mortalium quisquam. Si quando ipsi
 viteriores rei causas perspicere non contingat, IN-
 CERTA seu ea, quibus vix quaedam veritatis notae
 insunt, non nisi timide atque caute sequitur. PROBA-
 BILITER tamen CERTA, quorum rationes quidem non
 omnes, plurimas tamen et potiores cognoscimus,
 in medicina, quem ad modum in omni vita, perma-
 gni momenti sunt. Fugimus autem eam probabi-
 litatis ideam, quam Logici nostrates vulgo sectan-
 tur, qui probabile dicunt, quod apud Anglos
analogismus est, quum ex mero casu adsequi pro-
 babiliter verum non dubitant, quum ex eo, quod ple-

45. BAVMGARTEN Apodictica, §. 504.

plerumque fit, quid futurum sit colligunt. Hi vmbra coniectantur probabilitatis: nos causas quaerimus; et ex ratione, quam numerus atque pondus causarum, quas exploratas habemus, ad eas habent, quae cognoscendae omnes ab eo essent, qui scire rem complete mallet, nos efficimus, quodnam probabile sit, quod minus.

§. LXII.

EXPERIAR, quid valeant argumenta, si diligenter etiam atque etiam vires singulas cum viribus omnium, quae in celebr. PLENCKII medicamento coniunctim praesto sunt, comparauero. Conterendi ope argentum viuum in minimos subinde globulos diuellitur. Singulae mercurii moleculae a gummi Arabici glutinosis et compactis subtilioribus filis includuntur; separatas singulas crassa gummi materia tenaciter complectitur, nec dimittit illa facile retentam ullam. Gummi praeter ea argentum viuum aptius per vasa promouebit, quum adhaerere parietibus vasorum possit, atque tubulorum adeo legibus *υδροστατικής* apprimè accomodatum existat, vehiculumque mercurii per corporis partes optimum sit. Quae quidem quum ex contritionis actione, tum maxime facili experimento luce clariora redduntur. Diligenter obtrui argenti viui depuratissimi ℥i. cum gummi Arabici ℥ij. guttu-

guttatim addendo parum rosaceae aquae. Satis permistis tubulum vitreum admoui cylindraceum diametri perexigui. Dicto ocior introiit mucus iste praegnans. Ex quo tubulum ad fenestras patentes radiato e regione soli expositas, coniectisque in eum oculis quasi bullulas hic illic videre longe minutissimas, microscopii autem ope aperte globuli mercurii viui ad oram tubuli cernebantur, singuli distincti interiectis glutinosis filis. Tum tubulum subiectis prunis non nihil incalescere curabam; ex quo mercurii globuli adscendere, glutinosum gummy liquefcere, moleculae tamen magis magisque a glutinosis particulis circumuolui, neque vlla perturbatione confluere, verum vndique tenaciter distribui: et, quamuis continua guttularum argenti viui series supernataret, priuae tamen quaeque distentae, a se inuicem discerptae, interuallis singulae licet minutissimis interiectis cernebantur. Idem ego iterum iterumque variis tubulis obseruando cognoui.

§. LXIII.

ATQVI inde sequitur.

- I. CELEBR. PLENCKII medicinam, quae per se quidem salia nec complectitur sublimati, hinc neque detrimenta eius inferre potest, §. XXXVIII., in humoribus magis distribui, quam nociua illa §. *cod.*
- II. EAMDEM medicinam vehiculi sui ope ad adhaerendum penetrandumque aptiorem reddi, §. L.

III. NE-

III. NEQUE obstructions adeo creare posse, eas tollere, §. *cod.*, in primis si alia addantur medicamenta insigniter resoluendi virtute praedita.

III. Si ab his discessero, argenti viui medicata vis omnis in ipsa eius natura posita mihi esse videtur. Sed non abstrusa equidem *philosophiae corpuscularis* * elementa indagabo. Nam quid ad me argenti viui monades et puncta physica? *Φανόμενα* imitantur minima, quae omnem oculorum aciem fugiunt. Atque ex forma, quae oculis cernitur, nobis quin ratiocinari de atomis liceat mercurii, non esse videtur, quod dubitemus. Videmus vero FLUIDVM esse argentum viuum, id est, aggregata adesse corpusculorum, quae per se quidem solida sunt et forma verisimiliter ad instar sphaericorum, continuae tamen obiecta volubilitati. Fluidum istud esse constat ex regno minerali semimetallicum, *succum mineralem* **; fluidum, quod prae ceteris singulis telluris nostrae corporibus fluidis maxima praeditum est grauitate, quae ad aquam relata viuam huius grauitatem tantum saltem superat, quantum 14. excedunt 1. Pondus argentum viuum tertium ab auro, secundum a platina possidet. Corpus in minimis punctis suis adeo compactum tactionis sensu non percipi non potest frigidum. Nouimus quoque, immo vero rationes etiam habemus, quam ob causam argentum viuum metallis solidis libentius arctiusque adhaereat, quam alii corpori stabili, ex. gr. animantis vasi, cuius

O

in-

*) A. G. BAUMGARTEN Cosmol. §. 425.

***) Celebr. VOGEL Instit. Chemicæ §. 30. Item HAMBERGERI Physica, §. 377.

interualla et foramina inuisibilia multo maiora, tonus debilior, §. xxx. xxviii, specifica autem, vt dicunt, grauitas multo infra metalli grauitatem est. Ex quibus intelligitur quoque, quare leuiora illa non humectet mercurius, quam ob causam igne subiecto adscendat, immo vero qui in auras abire et corpora, quibus libentius insidet, deserere possit, et cur in vapores resolutus subtilissimos quibusuis etiam adhaereat. Ponderus itaque, mobilitas et natura fluxa cum istis, quae ex his consequentia sunt, ea sunt, ex quibus explicanda medicata mercurii virtus videtur.

§. LXIII.

V. SIVE itaque extrinsecus inungatur mercurius methodo PLENCKIANA*, in reticulata cute foramina inueniet, vasa resorbentia aperta, quae penetrat gummi Arabico inuolutus, mouebitur ex pondere suo celerius, et massa sua vasa dispander, circulatim fibras irritabit §. XXX.; irritatae fibrae constringentur., §. XXVII., constrictae mercurii globulos prorsum prement, donec loca petat, in quibus materia morbi vicens later, vbi actione vaporum mercurius magis attenuatus humoribus corporis inquilinis intime coniungitur, vbique a gummi suo circumdatus, mobilitate, qua viget, quaeque fortius intrare valet, atque quum resoluendi ideo vim adipiscitur**, tum facilius modo hinc modo illinc exire

*) Conf. Methodus noua et facilis argentum viuum exhibendi, p. 69.

***) Conf. perillustr. BÜCHNERI diff. de virtute resoluente mercurii viui.

exire denuo corpore potest.

VI. SIVE etiam ore hauriatur mercurii solutio, primum a salua humectatur gummi, a gummi mercurius, deinde in ventriculo liquore perfunditur gastrico, magisque contritum succus excipiet pancreaticus, tum bilis; donec in lacteas penetrat mesenterii venas argentum viuum, corporis humoribus abunde atque eo potius mistum, quo arctius cum Arabico gummi cohaeret. Et quum gummi Arabicum ad lymphae naturam proxime accedat, atque mercurius a gummi Arabico distineatur optime, arteque contineatur et peruehi in aqua possit, idem etiam per tenacem lymphae naturam valet. Commode itaque atque apposite celebr.

PLENCK * : " Hinc saepe cum pinguedine inunctus
 „ mercurius dum in corpus penetrauit, iterum sese
 „ pinguedine exiit, et partim glandulas faucium petit,
 „ saluationem ciens, partim ad muciparos intestino-
 „ rum folliculos ruit, diarrhoeam prouocans, partim
 „ sinouiales glandulas intrat, articulorum impedimen-
 „ ta efficiens, praesertim vero genuum, ob maiorem
 „ hic loci glandularum mucosarum copiam. — Con-
 „ tra vero mercurius mucos subactus omnibus corporis
 „ humani liquidis miscetur facile, (*id quod experimen-
 „ ta probant ante instituta*); cum omnibus ergo liqui-
 „ dis et per omnia fere vasa fluere inoffenso pede
 „ potest, et per vniuersam humorum massam distri-
 „ buitur aequabiliter. Nec est ratio, cur iam remo-
 „ ram pateretur in organis mucosis, dum sufficienti

O 2

muci

*) In libello: *Methodus facilis* cet. p. 65.

„ mucī copia iam saturatus est. ” Itaque quoniam in medicamento PLENCKII mercurius non per se agit, sed vi gummi, abs quo inuoluitur, haud confestim per intestina ruet, quod de vulgari mercurii usu constat.

VII. ETSI mercurius potius in mucosis faucium, quam in salivalibus glandulis accumulatur, potest tamen posteriores has vel per consensum efficaciter irritare, ut augeatur salivialis laticis secretio etiam magis, quam ipsius mucī. Ergo salivationis a mercurio inductae causa ex adhaesione huius ad glandulas faucium mucosas, et inde orta per consensum salivalium glandularum irritatione repetenda videtur. Mercurius gummi Arabico subactus specificum suum stimulum in salivalia organa exercere nequit. Hoc docent omnes observationes practicae capite II. recensitae. Haecenus celebr. PLENCKIVS *. Attamen, quod ego Berolini expertus sum, me iam palam confiteri eximia maximi faciendi PLENCKII humanitas permittet. Vidi nimirum, in nonnullis *συφιλητικοις* ex medicamento PLENCKII *πτυαλισμεν* utique subsequutum esse, licet absque incommodis grauioribus. Neque ego perspicere queo, quid, quò minus idem eueniat, obster, quum eadem salivationis causa in illo videlicet homine, in quo excretio natura facillima est, existat. Verum enim vero id maxime probabile esse censeo, in sexcentis vix decem fore, in quibus non nisi per salivationem exeat mercurius.

VIII.

*) p. 62, 63.

VIII. SALIVAE vero praeter naturam fluxio, quae quidem ab usu mercurii proficiscitur, ex natura glandularum maiorque partium ipsis proxime coniunctarum irritabilitate proficisci mihi quidem videtur. Forsitan etiam diametrus globulorum mercurii ad diametrum osculorum in vasis glandulae omnino quadrat. Certe mercurius in maxime complicatis glandularum et vicinis vasis, quae facile irritari patiuntur, multos anfractus habet, gradum tardiolem, commorationem diuturniorem, atque maiorem inde irritandi potentiam. Hinc adfluxus humorum largior, a reliquis accelerantibus mercurii moleculis subinde auctus. Finge adhaec, diametros etiam vasorum et mercurii viui globulorum maxime aequales existere; ab intime circulatim pressis vasorum fibris actio atque irritatio maior, fortior—hinc salivatio.

§. LXV.

VIII. ATQUE ex his quidem enodatius patere arbitror, unde tanta argenti viui in corpore humano resoluendi, soluta propellendi, naturae vires euehendi et inuisa corpore deducendi vis atque efficientia sit summa. Sunt, qui eadem illa ex adfinitate nescio qua, quae mercurio cum animantis mucos intercedat, explicare, nodumque ex similitudine expedire periclitantur. Primum autem eiusmodi disputatio *occultas rerum qualitates* ponit. Sed Scholasticorum illud: „viget raptus similibium et fuga dissimilibium in toto mundo, „ iam dudum explosura merito est. Deinde vero, quid, quaeso, est adfinitas, si illa ratio esse debeat *Φαινόμενον*? Omnis similitudo,

tudo, omnis adfinitas non nisi in cogitatis mentis consistunt, in rebus ipsis nulla est. At vero cogitata quae causae esse possunt effectrices mercurii, quae non nisi a natura mercurii proficisci possunt? Dum sensu percipimus *Φαινόμενα*, ex minus appercepto obuiarum rerum discrimine oritur id, quod *identitatem* nominamus, ex identitate similitudo, adfinitas, aequalitas, cet., quae singulae non nisi notiones sunt, emanant. In rebus ipsis sua cuique natura, vis atque efficacia,

X. GERHARDVS GORIS * iam pridem artem calluit, istud praeparandi argentum viuum, quod *πυλαισμον* non prouocaret, verum transpiratione, vrina, sudore cet. materiam morbi expelleret. De arcana eadem arte, quae PARACELSO fuit, supra §. LVII. dictum est **

XI. DE reliqua mercurii viui virtute medicata iam ab aliis satis dictum esse existimo.

§. LXVI.

XII. NEQVE vero dubito, si a venerei morbi causa discessero, grauissimas multas alias etiam obstructions fore, quas eadem laudata celebr. PLENCKII medicina, modo a sapienti medico atque intelligenti diligenter adhibeatur, remouere et tuto valebit et quam praestantissime.

SCRIBENTI mihi haec, immo vero colophone operi iam addito ecce mihi Berolino quidam occur-

*) Conf. *Mercurius triumphator*; Lugd. Bat. 1717. in 8t. Conf. Acta Erudit. Lips. anni MDCCXVIII. p. 254. 1q.

**) Conf. insuper PARACELSI Chirurg. Part. III. L. VII. c. 2.

currit, qui de medicina, quam nobis celeberrimi
 PLENCKII liberalitas tradidit, vehementer sto-
 machatur. Vapulat PLENCKIUS noster, et mi-
 rum in modum male accipitur a Iudaeorum *πασσο-*
ρα, haud ignobili illo D. LEONE ELIA HIR-
 SCHEL. * Audiamus infighem illum celeberrimi
 PLENCKII aduersarium. "Ich muß von der Erfin-
 ,, dung des Hrn. PLENCKS zum Voraus sagen, in-
 ,, quit, daß sie *keinen Nutzen* habe, als daß sie
 ,, vielleicht nur eine neue Art anzeiget, das lebendi-
 ,, ge Queckfilber innerlich ohne Nutzen zu geben.**
 ,, — Die Versuche des Hr. PLENCKS sind grund-
 ,, falsch. Ich habe aus Neubegierde gleich, nach-
 ,, dem ich dieses Werk gelesen, in der Apotheke
 ,, des geschickten Hr. Rose allhier, im Beyseyn ver-
 ,, schiedener der Pharmaciae Befliffenen, einen
 ,, Versuch mit dem arabischen Gummi und Queck-
 ,, silber gemacht. Ich habe über eine Stunde ge-
 ,, rieben, ehe ich das Queckfilber habe subigiren
 ,, koennen. ,, (Eheu! doleo miserabilem viri la-
 borem,

*) D. LEON ELIAS HIRSCHELS Beyträge zu seinen Betrachtungen über den innerlichen Gebrauch des *Mercurii sublimati corrosivi* und des Schierlings, worinnen die Einwürfe des Hrn. I. I. PLENCKS gegen dieselbe widerleget werden: nebst einem Schreiben gegen dessen Tractätchen, betitelt: *Methodus noua et facilis cet.*

***) Seite 63.

borem, qui ne horae quidem spatio impetrare potuit, quod in medicamentorum tabernis Berolini atque Helmstadii alumnorum optimus quisque dimidio fere intervallo sine tanto labore conficit.)

„ Die Farbe des Schleims ist *nicht grau* geworden:
 „ ich mischte 2. Vnzen Wasser hinzu, wodurch das
 „ Quecksilber *also gleich* zu Boden sank. „ (Haec indicant, nondum subacta diligenter fuisse omnia; nihilo fecius se manibus pedibusque obnixè fecisse ac triuisse per horam amplius omnia modo prae se tulit insignis ille nugipolyloquides. Mirari non satis HIRSCHELII cacoëthes scribendi queo, atque etiam stomachari: adeat Berolini nosocomii regii officinam, ubi hoc medicamentum sexcenties amplius paratur, atque ubi praeclara eius medendi virtus iam satis superque cognita. Quoties ego praeparationi interfui, toties, quae cel. PLENCKIUS refert, vidi ” Auf dem Schaume schwammen
 „ noch wegen dessen Zähigkeit einige Theilgen
 „ Quecksilber, und über das herabgefallene *bloffe*
 „ *Quecksilber* setzte sich zwar ein graues Sediment,
 „ welches aber weiter nichts, als die *Vureinigkeit*
 „ *ten des Quecksilbers* und Gummi waren, welche
 „ noch etwas Quecksilber bey sich hatten. ” Praeclare omnia, si non perperam et praeparata et observata singula essent.) ” Nach der *Filtration* ließen die wenigen Theilgen ebenfalls wiederum zusammen-

famen, da sie zuvor bey der Luft trocken geworden. * (Quid quaeritis amplius? — Vere et apposite: quum charta bibula argento viuo transitum neget, medicina PLENCKII inanis est. Quasi vero orificia vasorum corporis villosa, et striarum linearum commissura, quales in charta bibula sunt, obsepta essent. Sed ipse praeter ea experimentum institui, de quo ventosa scientiae venditatione ** palam ratiocinari non erubescit D. HIRSCHHEL. In percolandis ego alia atque alia expertus: singula iam enarrare tum magnitudo voluminis prohibet, tum festinatio, vt ea rite peragantur, quorum gratia haec scripta sunt. Neque ego cum clarissimis viris pugnandi studio ductus laureolam in mustaceo quaero. Tantum autem abest, vt ea, quae ipse vidi, ambiguam reddant medicinam PLENCKII, vt confirmet potius eaeius vim atque vtilitatem, quam regium Berolini nosocomium testatur, quam maxime.

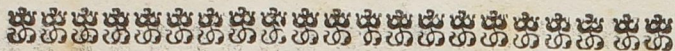
*) Seite 67, 68.

**) Seite 71, 72.

P

PRAE-

PRAENOBILISSIMO CANDIDATO

AMICO CARISSIMO

IO. FRIDER. GOLDHAGEN, D.

S.

Et laudare **TE** et gratulari **TIBI** cupio, non quia in **ma-**
rem venit, iuvenes, quibus academici honores deferuntur, lite-
 ris compendatius ornare, sed quod mereris illud et hoc ego **TIBI** de-
 beo. Fui quotidianus virtutum **TVARVM** et rectae honestaeque vi-
 tae testis, **TE** frequentissimum atque assiduum vidi in praelectio-
 nibus auditorem, animaduerti industriam atque solertiam, qua ve-
 ritates medicas perspicere et pertentare studuisti, saepiusque cogno-
 ui iudicii **TVI** acumen, quo in veritate a dubia et fallaci doctrina
 discernenda vsus es. Quibus egregiis virtutibus ornatus vitae aca-
 demicae rationes ita instituisti, vt solidis eruditionis fundamentis
 in Fridericiana nostra positis cognitionem **TVAM** structurae corpo-
 ris humani in florentissimo Theatro anatomico Berolinensi mirifice
 auxeris, et frequenti exercitatione in dirigendo partu **TIBI** compa-
 raueris peritiam. Quae cum in finem enarso, vt constet, quot
 quasi incitamenti ad **TE** amandum inuitatus fuerim. Gratulor i-
 gitur **TIBI** ex animo de felicissimo studiorum **Tvorvm** succes-
 su, gratulor **PATRI TVO**, **VIRO** in arte medica absolutissimo,
 de filio amore suo dignissimo; gratulor ciuibus tuis de erudito
 et solerti medico. **Macte** virtute **tva!** Indulgeat Deus **T. O. M.**
Tvis conatibus et quascumque res agas, prospere euenire iubeat
 in leuamen atque solatium misere aegrotantium, in **TVAM** volu-
 ptatem et amicorum gaudium. Me vero atque amicitiam nostram
 arctissimis vinculis constrictam **TIBI** ita commendo, vt maiori stu-
 dio commendare non possem. Vale. Dab. in Fridericiana die x.
 Sept. MDCCCLXVIII.

FRIDERICIANA

FRIDERICIANA

FRIDERICIANA

V I R O

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

IO. LVD. DAV. HERZOG

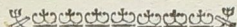
PATRELI CARISSIMO

AMICO OPTIMO

S. D. P.

IO. FRIDER. CAROLVS IETZKE

M. C.

Sunt omnino, suauissime HERZOG, quae prohibent, quominus laetitiam, verbis TIBI declarare possim, qua affundor, quod in eo sis, vt, studiis TVIS academicis gloriosissime peractis, lauream petas medicam, tamquam praemium laborum TVORVM. Literis itaque officio meo fungar, vt intelligas, quantum omnia, quae ad TE, quae ad gloriam TVAM spectant, ad me faciant. Non velim credas, quod hasce litteras, eam ob rem conscripserim, vt eruditionem doctrinamque laudibus efferam; specimina laudum TVARVM praecones sunt, quae edidisti, TVA. Verendum quoque est, ne dicant, qui bene sciunt, TECUM familiarissime quod vixerim, me nimis cupide egisse: hinc potius laudibus TVIS aliquid detraxisse, quam addidisse viderer. Animi vero dexteri

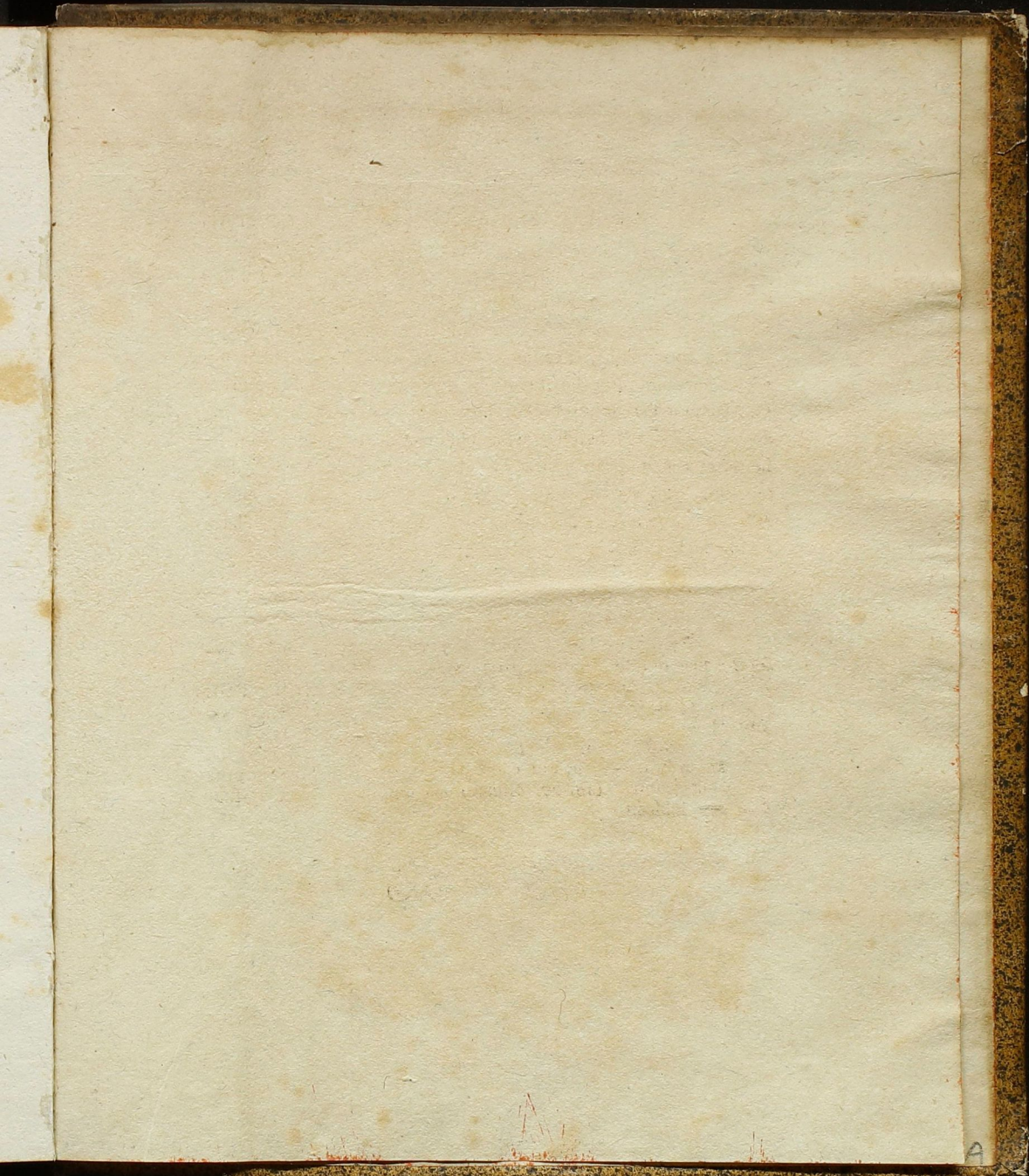

teritatem ac integritatem non possumꝫ non laudibus efferre, qui
 TE totam exploravi. Longissimo abhinc tempore iucundissima
 inter nos intercessit amicitia, quam ipsa natura et animorum con-
 sensus arctiorem reddiderunt. Tam ob causam nullus dubito,
 quia istud amicitiae vinculum, quo iam arctissime coniuncti vi-
 uimus, nec locus nec tempus solutura sint; quod quidem ab a-
 more, quo mutuo nos amplectimur, expectandum est. Ad hoc
 accedit, quod amicitia nostra non vulgaribus aut iniquis, sed acqui-
 sissimis sanctissimisque fundata sit legibus. Haec sunt, DULCIS-
 SIMAE RERVM, quae sentio, meumque duxi, vt TIBI die hocce festiuo
 de nouo aperiā, quo die studiorum TVORVM praemia capturus
 es. Gatulor Parentibus TVIS, quos summa obseruantia veneror,
 de TE doctissimo; familiae splendidissimae de cognato exoptatis-
 simo; et aegrotis, auxilium TVVM flagitantibus, de Medico dex-
 terrimo. Ego vero operam dabo, vt cognoscas, me neque obstri-
 ctiorem neque magis deditum habere quemquam. Dabam Halae
 d. 10. Sept. 1768.

ERRATA QVAEDAM.

PAG. 21. Lin. 5. quae non sunt *συναρτῶν* musculi —
legat. quae non sunt musculi, si a *συναρτῶν* musculis discessero, §.
 XI. PAG. 40. Lin. 4. pro, §. XXXIII. — §. XXXIII. PAG.
 52. Lin. 14. *extraordinarius.* — vel *extraordinarius.* PAG. 58.
 Lin. 15. *conuentia* — *conuenientia.* PAG. 65. Lin. 15. etiam-
 num. PAG. 66. Lin. 20. *Baretti* data. — *Baretti* foras data.
 Lin. 27. in Fol. — in Fol. edita. PAG. 86. Lin. 3. *peragantur*
 — *peragerentur.* Lin. 20. *dimiam* — *dimidiam.* Lin. 25. *sub-*
fidit — *subsedidit.*

1018

PICA

huic Mufarum fedi docendo praesunt,
In Physicis enim ibi Illustrem Dn.
diui : in Medicis vero Illustrem Dn.
ndidae institutioni plurima me accepta
BOEHMERI P. P. O. Acroasibus Ana-
uens interfui. Excellentiff. atque Do-
in Mathesi pura & Physica Experimen-
torem habui Excellentiff. ac Doctiff. Do-

DISSERTATIO SOLLEMNIS MEDICA

32

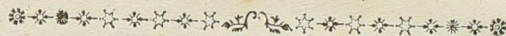
DE
MORBO ARTICVLARI

SPECIATIM

VENEREO

PRAESERTIM DE ARTHRITICA QVADAM

FELICITER SANATA

QVAM

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
IN ACADEMIA IVLIA CAROLINA

AUCTORITATE

PRO RITE CONSEQUENDA

DOCTORIS MEDICINAE DIGNITATE

PVBlicae DISQVISITIONI

SVBMITTIT

AUCTOR

IOANNES LVDOVICVS DAVIDES

HERZOG

GOSLARIENSIS.

A. R. S. CIO DCCCLXVIII. D. XX. SEPTEMBRIS.

HELMSTADII

EX TYPOGRAPHEO ACADEMICO VIDVAE

SCHNORRIAE

H. Prof. Herne

